

Vlaams
Parlement

stuk **750** (2010-2011) – Nr. 1
ingediend op 27 oktober 2010 (2010-2011)

Beleidsbrief

Sociale Economie

2010-2011

ingediend door de mevrouw Freya Van den Bossche,
Vlaams minister van Energie, Wonen, Steden en Sociale Economie

INHOUD

Inhoudstafel.....	2
Lijst met afkortingen.....	3
1. Inleiding.....	4
2. Managementsamenvatting: Op weg naar een socialere economie in Vlaanderen	6
3. Omgevingsanalyse	8
3.1. Werkzoekende kansengroepen	8
3.2. De omvang van de doelgroep van de sociale-economieprogramma's	10
3.3. Overzicht van de werkvormen in de sociale economie	13
3.4. Beschutte werkplaatsen	14
3.5. Sociale werkplaatsen.....	16
3.6. Invoegbedrijven	19
3.7. Lokale diensteneconomie	23
3.8. Arbeidszorg.....	26
4. Strategische en operationele doelstellingen	31
4.1. SD 1: Meer werk op maat van mensen.....	31
4.2. SD 2: Minder maatschappelijke noden door meer maatschappelijke diensten te koppelen aan de inschakeling van kansengroepen.....	36
4.3. SD 3: Nieuwe duurzame jobs creëren door doorstroom te realiseren....	41
4.4. SD 4: De weg naar een socialere economie faciliteren.....	43
4.5. SD 5: Kwaliteit voorop stellen	49
4.6. SD 6: Maximale maatschappelijke meerwaarden realiseren	50
4.7. Noord Zuid	59
5. Armoede	60
6. Inspectie	61
6.1. Aantal controles	61
6.2. Kennisopbouw	61
6.3. Elektronisch inspectiedossier	61
6.4. Risicoanalyse.....	61
Bijlage 1: Regelgevingsagenda	62
Bijlage 2: Wijze waarop gevolg werd gegeven aan de resoluties en moties van het Vlaams Parlement	64

Lijst met afkortingen

AC	Activiteitencoöperatie
AWIP	Agence Wallone pour l'Intégration des Personnes Handicapées
BO	Beroepsopleiding
BW	Beschutte Werkplaatsen
DAEB	Dienst van algemeen economisch belang
DKC	Digitaal Kenniscentrum Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
EG	Europese Gemeenschap
ESF	Europees Sociaal Fonds
EU	Europese Unie
EVC	Elders Verworven Competenties
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie
Gesco	Gesubsidieerde Contractuelen
HIVA	Hoger Instituut Voor de Arbeid
HSO	Hoger Secundair Onderwijs
BSO	Beroeps Secundair Onderwijs
ICT	Informatie- en Communicatie Technologie
IWSE	Inspectie Werk en Sociale Economie
KMO	Kleine en Middelgrote Ondernemingen
LDE	Lokale Diensten Economie
MINA-jobs	Milieu- en Natuurjobs
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
NEC	Normaal Economisch Circuit
NWWZ	Niet Werkende Werkzoekende
OCMW	Openbare Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
PmH	Personen met een handicap
POP	Persoonlijk OntwikkelingsPlan
RESOC	Regionaal Sociaal-Economisch Overleg Comité
Riziv	Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering
SINE	Sociale INschakelings Economie
SUEM	Supported Employment
SW	Sociale Werkplaatsen
UA	Universiteit Antwerpen
VAIS	Vlaanderen Internationaal
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling
VESOC	Vlaams Economisch Sociaal Overlegcomité
VEA	Vlaams Energieagentschap
VIPA	Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden
VIONA	Vlaams Interuniversitair Onderzoeksprogramma Arbeidsmarktrapportering
VMSW	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
VSAWSE	Vlaams Subsidieagentschap voor Werk en Sociale Economie
VTE	Voltijds Equivalenten
VVSG	De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
VVDG	De Vereniging van de Diensten voor Gezinszorg van de Vlaamse Gemeenschap
Steunpunt WAV	Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid, Vorming
WIP	Werk en InvesteringsPlan
WSE	Werk en Sociale Economie
WVG	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

1. INLEIDING

Wie werkt, heeft een inkomen en krijgt de kans om zelf zijn toekomst vorm te geven. Werk opent ook iemands wereld en zorgt voor sociale contacten. Wie werkt, krijgt respect en zelfvertrouwen.

Iedereen zou dan ook evenveel kans moeten hebben op een duurzame job. Los van scholing, achtergrond, fysieke of psychische mogelijkheden. Ondanks de inspanningen van de voorbije jaren, is voor sommige mensen de afstand naar de arbeidsmarkt nog te groot. Ook al zijn ze 100 procent gemotiveerd.

(citaat beleidsnota sociale economie 2009-2014)

Eén jaar verder in de legislatuur en we moeten vaststellen dat deze doelstelling overleefd blijft. Meer nog, de ervaringen en contacten met werknemers, ondernemingen in de sector, alsook vele stakeholders sterken mij in mijn overtuiging dat we verder en meer moeten investeren in sociale economie. Investeren in werk op maat, in sterke ondernemingen in de sociale economie, in een maatschappelijk draagvlak voor sociaal ondernemerschap.

Ook de huidige maatschappelijke en sociaaleconomische uitdagingen vragen een economie die op een andere leest is geschoeid. Een economie waarbij iedereen evenveel kans heeft op een duurzame job, los van de persoonlijke achtergrond. Eén die kan inspelen op snel veranderende trends en die innovatieve antwoorden formuleert op maatschappelijke noden. Een economie die mensen niet uitsluit maar net de sociale cohesie versterkt.

De sociale economie kan antwoorden bieden. In de beleidsnota sociale economie 2009-2014 zijn de doelstellingen scherp gesteld. De sociale economie koppelt tewerkstelling van kansengroepen aan een andere manier van ondernemen met aandacht voor mens en milieu. Het formuleert robuuste antwoorden op de uitdagingen van vandaag en morgen. Het afgelopen jaar werden al belangrijke stappen gezet, maar er is nog veel werk, kijk maar naar de geringe arbeidsdeelname van kansengroepen in Vlaanderen; (allochtonen (44,5%), laaggeschoolden (52,5%) en personen met een arbeidshandicap (36,7%).

Het voorbije jaar is de voorbereiding ingezet om de doelstellingen van het Vlaams regeerakkoord 2009-2014 te realiseren: een vereenvoudiging van de sociale economie tot twee pijlers: maatwerk en lokale diensten, het hertekenen van de ondersteuningstructuur en het creëren van een eenduidig kader arbeidszorg. De ambitie voor het komende jaar is duidelijk, deze hervormingen in een volgende fase brengen, een stap dichterbij in de besluitvorming.

Ter voorbereiding van de nieuwe regelgeving maatwerken werd met de minister van Werk de principes en de randvoorwaarden van de tewerkstellingsmatrix afgesproken. Samen met de koepel van sociale werkplaatsen werd gewerkt aan een correcte inschaling van het maatwerkverhaal binnen de Europese regelgeving. Rekening houdend met de resultaten van het overleg met de Europese Commissie en de betrokken stakeholders moet tegen de zomer een voorontwerp van decreet maatwerken op tafel liggen.

Op basis van een grondige evaluatie zal de bestaande regelgeving lokale diensteneconomie op punt worden gesteld. De in het evaluatieproces van dit jaar verzamelde informatie wordt tegen het voorjaar 2011 vertaald in concrete beleidsaanbevelingen. Die worden afgetoetst bij de stakeholders en worden omgezet in voorstellen tot wijziging van het decreet. Intussen worden in samenspraak met de collega's de Vlaamse klaverbladen verder verfijnd.

De creatie van duurzame jobs voor kansengroepen mag niet verengd worden tot bijkomende jobs in de sociale economie. Ook de doorstroom naar een job in de reguliere sector is een belangrijk kanaal. Naast de evolutie naar de pijlers maatwerken en lokale diensteneconomie is de herziening van de ondersteuningstructuur een derde belangrijke hervorming binnen de sociale economie. Een ontwerp

van nieuwe structuur is klaar. In oktober wordt een definitief ontwerp kader voorgelegd aan de sector en de sociale partners.

Innovatie in de sociale economie stimuleren vraagt een krachtige strategie voor de toekomst. Na eerste besprekingen met minister Lieten zal onder de regiegroep sociale innovatie een subgroep sociaal ondernemerschap opgericht worden. Na een eerste innovatieoproep in 2010 zal ook in 2011 verder ingezet worden op vernieuwing binnen de sector als antwoord op de maatschappelijke en economische uitdagingen.

Coöperatieve ondernemingen richten zich bij uitstek op de realisatie van maatschappelijke meerwaarden. De intenties uit de beleidsnota werden vertaald naar een strategisch actieplan. Het komende jaar worden een aantal initiatieven opgestart die coöperatief ondernemen willen profileren als een toekomstgerichte wijze van ondernemen. Succesvolle projecten op het terrein en wetenschappelijk onderzoek zullen dat beeld ondersteunen.

Deze beleidsbrief bestaat uit twee grote delen. In het eerste deel wordt de sociaal-economische context van de Vlaamse arbeidsmarkt beschreven. Het tweede deel volgt de opmaak van strategische doelstellingen uit de beleidsnota waarbij telkens de realisaties en het bereik van het afgelopen jaar worden besproken, gevolgd door de geplande initiatieven en bijhorend budget voor het komende jaar.

2. MANAGEMENTSAMENVATTING: Op weg naar een socialere economie in Vlaanderen

De huidige maatschappelijke en sociaaleconomische uitdagingen vragen een economie, die op een andere leest is geschoeid. Een economie waarin iedereen evenveel kans heeft op een duurzame job, los van de persoonlijke achtergrond. Eén die kan inspelen op snel veranderende trends en die innovatieve antwoorden formuleert op maatschappelijke noden. Een economie die mensen niet uitsluit maar net de sociale cohesie versterkt. De sociale economie koppelt tewerkstelling van kansengroepen aan een andere manier van ondernemen met aandacht voor mens en milieu. Ze formuleert robuuste antwoorden op de uitdagingen van vandaag en morgen. Toch werden al belangrijke stappen gezet, maar er is nog veel werk. Kijk maar bijvoorbeeld naar de geringe arbeidsdeelname van allochtonen (44,5%), laaggeschoolden (52,5%) en personen met een arbeidshandicap (36,7%) in Vlaanderen.

Ter voorbereiding van de nieuwe regelgeving maatwerken werd met de minister van Werk de principes en de randvoorwaarden van de tewerkstellingsmatrix afgesproken. Samen met de koepel van sociale werkplaatsen werd gewerkt aan een correcte inschaling van het maatwerkverhaal binnen de Europese regelgeving. Rekening houdend met de resultaten van het overleg met de Europese Commissie en de betrokken stakeholders moet tegen de zomer een voorontwerp van decreet maatwerken op tafel liggen.

De beschutte werkplaatsen hebben een moeilijk jaar achter de rug. Veel aandacht ging dan ook naar relancemaatregelen, die samen met de sociale partners werden uitgewerkt. Dit globale relanceplan bevat een gemeenschappelijk gedragen visie op korte, halflange en lange termijn. De uitvoering van dit plan moet in 2011 op kruissnelheid komen.

Op basis van een grondige evaluatie zal de bestaande regelgeving van de lokale diensteneconomie op punt worden gesteld. De in het evaluatieproces van dit jaar verzamelde informatie wordt tegen het voorjaar 2011 vertaald in concrete beleidsaanbevelingen. Die worden afgetoetst bij de stakeholders en worden omgezet in voorstellen tot wijziging van het decreet. Intussen worden in samenspraak met de collega's de Vlaamse klaverbladen verder verfijnd.

De creatie van duurzame jobs voor kansengroepen mag niet verengd worden tot bijkomende jobs in de sociale economie. Ook de doorstroom naar een job in de reguliere sector is een belangrijk kanaal. Werkvloerbegeleiding op de reguliere werkvloer is een essentiële schakel in een duurzaam doorstroomproces. De in juli 2010 gelanceerde ESF-tender 'werkvloerbegeleiding' is een belangrijke stap.

Naast de evolutie naar de pijlers maatwerken en lokale diensteneconomie is de herziening van de ondersteuningstructuur een derde belangrijke hervorming binnen de sociale economie. Een ontwerp van nieuwe structuur is klaar. In oktober wordt een definitief ontwerpkader voorgelegd aan de sector en de sociale partners.

Ook de financiering van de bestaande structuren wordt hierin meegenomen.

Innovatie in de sociale economie stimuleren vraagt een krachtige strategie voor de toekomst. Na eerste besprekingen met minister Lieten zal onder de regiegroep sociale innovatie een subgroep sociaal ondernemerschap opgericht worden. Daarnaast werd er vier miljoen EUR vrijgemaakt voor producten- en diensteninnovatie binnen de sociale economie. In augustus werd hiervoor een oproep gelanceerd. Actoren in de sociale economie met een goedgekeurd project zullen actief deelnemen aan de door de administratie ingerichte innovatieclusters. Naast kruisbestuiving zullen deze clusters actief bijdragen aan de verdere opmaak van een innovatiestrategie voor de sector die in 2011 wordt gevalideerd in samenspraak met de bevoegde minister.

Streven naar kwaliteit in processen en resultaten is onmisbaar in een goede strategische managementvisie- en aanpak. De ontwikkeling en verdere implementatie van de 'kwaliteitswijzer' garandeert kwaliteitvolle en duurzame jobs in beschutte en sociale werkplaatsen. Ook binnen het beleidsdomein WSE wordt verder gewerkt aan de integratie van kwaliteit in de regelgeving.

Coöperatieve ondernemingen richten zich bij uitstek op de realisatie van maatschappelijke meerwaarden. De intenties uit de beleidsnota werden vertaald naar een strategisch actieplan. Het komende jaar worden een aantal initiatieven opgestart die coöperatief ondernemen willen profileren als een toekomstgerichte wijze van ondernemen. Succesvolle projecten op het terrein en wetenschappelijk onderzoek zullen dat beeld ondersteunen.

Deze beleidsbrief bestaat uit twee grote delen. In het eerste deel wordt de sociaal-economische context van de Vlaamse arbeidsmarkt beschreven. Het tweede deel volgt de opmaak van strategische doelstellingen uit de beleidsnota waarbij telkens de realisaties en het bereik van het afgelopen jaar worden besproken, gevolgd door de geplande initiatieven en bijhorend budget voor het komende jaar.

3. OMGEVINGSANALYSE

Dit hoofdstuk brengt de recente evoluties in de sociale economie in kaart. Vooraleer in te gaan op de omvang van de doelgroepen van de verschillende programma's, zal stil gestaan worden bij de omvang van de werkzoekende kansengroepen op de Vlaamse arbeidsmarkt. Meestal zijn de doelgroepcriteria immers zodanig omschreven dat de toegang tot een programma vereist dat een persoon een of meerdere van de besproken kansengroepkenmerken heeft. Hierna wordt een overzicht gegeven van het bereik en de in- en uitstroom in de sociale economie programma's in het afgelopen jaar. Daarnaast worden de programma's afzonderlijk bekeken met betrekking tot de lange termijnontwikkelingen in bezetting en in uitgaven, de vertegenwoordiging van kansengroepen en de subregionale spreiding. Tot slot geven we enkele cijfers mee betreffende de uitstroom uit de sociale inschakelingsprogramma's naar werk.

De gegevens zijn afkomstig van het Vlaams Subsidieagentschap Werk en Sociale Economie (VSAWSE) en de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB). De hier gepresenteerde cijfers over de programma's sociale economie (en meer) zijn in hun meest actuele vorm te vinden op <http://www.werk.be/c-en-o/cijfers/beleidsopvolging/>. Via deze website is er ook toegang tot de interactieve Monitor Sociale Economie, waar tabellen op maat te downloaden zijn. De interactieve monitor bevat tot nog toe gegevens over de sociale werkplaatsen, de invoegbedrijven, de lokale diensteneconomie, de arbeidszorg en de beschutte werkplaatsen. De tabellen geven een overzicht van het aantal deelnemers bij het begin van het jaar, de in- en uitstroom in de loop van het jaar en de toestand op het einde van het jaar. De gegevens kunnen worden opgevraagd voor alle deelnemers, of voor deelgroepen op basis van geslacht, leeftijd, scholingsniveau, etniciteit en arbeidshandicap.

3.1. Werkzoekende kansengroepen

Sinds het begin van de economische crisis in de tweede helft van 2008 is het aantal werkzoekenden uit kansengroepen sterk toegenomen. Het aantal werkzoekende allochtonen steeg relatief het sterkst, gevolgd door de kortgeschoolden en de vijftigplussers. Ook de arbeidsgehandicapten kenden een stijging, zij het veel geringer. De sociale inschakelingseconomie schept kansen voor een deel van deze mensen die anders niet of heel moeilijk aan de slag geraken.

TABEL 1 : EVOLUTIE VAN HET AANTAL WERKZOEKENDEN (NWWZ) UIT KANSENGROEPEN SINDE DE START VAN DE CRISIS (VLAAMS GEWEST)

	Allochtonen	Pmah*	50-plussers	Kortgeschoolden
Juni 2008	32.871	27.747	44.405	84.535
Juni 2010	46.436	29.376	51.907	102.280
Evolutie (N)	+13.565	+1.629	+7.502	+17.745
Evolutie (%)	+41,3	+5,9	+16,9	+21,0

* Pmah: Personen met een arbeidshandicap

Bron: VDAB (Bewerking Departement WSE)

De vier kenmerken (allochtone origine, arbeidshandicap, hogere leeftijd en korte scholing) komen vaak in combinatie voor. Van alle werkzoekenden (juni 2010) die tot minstens één van de kansengroepen behoren, 146 509 of 74% van alle 198 563 niet werkende werkzoekenden, behoort ongeveer de helft (69 990 = 48%) tot meer dan één kansengroep.

TABEL 2: COMBINATIE VAN KANSENGROEPKENMERKEN (NWWZ – JUNI 2010)

Allochtoon	Arbeidshandicap	Vijftigplus	Kortgeschoold	Aantal
Ja	Ja	Ja	-	175
Ja	Ja	Ja	Ja	458
Ja	Ja	-	-	608
Ja	-	Ja	-	1.964
-	Ja	Ja	-	1.993
Ja	Ja	-	Ja	2.076
Ja	-	Ja	Ja	2.631
-	Ja	-	-	4.101
-	Ja	Ja	Ja	7.702
-	Ja	-	Ja	12.263
-	-	Ja	-	16.978
Ja	-	-	-	18.410
-	-	Ja	Ja	20.006
Ja	-	-	Ja	20.114
-	-	-	Ja	37.030
-	-	-	-	52.054
Totaal niet werkende werkzoekenden				198.563

Bron: VDAB (Bewerking Departement WSE)

Binnen de groep arbeidsgehandicapten behoort 86% nog tot minstens één andere groep, binnen de vijftigplussers is dit 67%, binnen de kortgeschoolden 64% en binnen de allochtonen 60%.

Naast de vier vermelde kansengroepkenmerken – die alle een problematische integratie op de arbeidsmarkt voorspellen – geldt de duur van de werkloosheid, waarbij al vaak aangetoond werd dat de integratiekansen snel slinken wanneer die oploopt. Dit geldt nog meer als de werkloosheidsduur met een kansengroepkenmerk wordt gecombineerd.

In juni 2010 is 45% (88 523) van alle werkzoekenden meer dan een jaar werkloos. Bij diegenen die behoren tot minstens één kansengroep bedraagt het percentage 52% (75 838), terwijl het bij de anderen maar 24% is (12 685). Per kansengroep liggen de cijfers van langdurig werklozen als volgt: 41% (19 054) van de allochtone werkzoekenden, 51% (52 441) van de kortgeschoolden, 70% (20 684) van de arbeidsgehandicapten en 72% (37 408) van de vijftigplussers.

Daarnaast zijn er nog andere kenmerken die de kansen van werkzoekenden op de arbeidsmarkt beperken, zoals laaggeletterdheid (ongeveer 45% van alle nwwz), alleenstaande ouders (ongeveer 4,5%) en leven in een armoedesituatie (ongeveer 20%).

Het verschil in de profielen van de werkzoekenden wordt ook zichtbaar in de volgende tabel met de “kans om aan het werk te gaan”, gemeten als het aandeel nwwz dat in de loop van een maand aan het werk gaat (gemiddelden voor de 12 maanden van 2009).

TABEL 3: KANS OP WERK VAN KANSGROEPEN (2009)

NWWZ-categorie	Kans op werk (%)
Totaal	9,4
Geslacht	
Mannen	9,6
Vrouwen	9,3
Onderwijsniveau	
Laaggeschoold	7,0
Middengeschoold	10,8
Hooggeschoold	14,5
Leeftijd	
<25 jaar	15,8
25-49 jaar	9,8
>49 jaar	2,7
Arbeidshandicap	
Met arbeidshandicap	3,7
Zonder arbeidshandicap	10,5
Herkomst	
Europees (incl. Belgen)	10,0
Niet-Europees	7,3
Werkloosheidsduur	
<1 jaar	13,0
>1 jaar	3,8

3.2. De omvang van de doelgroep van de sociale-economieprogramma's

Gezien de historiek van de Vlaamse sociale economie verbaast het niet dat de doelgroepen van de afzonderlijke programma's geen netjes op elkaar aansluitende segmenten zijn. Een maatregel wordt getroffen, omdat het beleid wil inspelen op de noden op de arbeidsmarkt en dit in relatie tot allerlei andere maatregelen die al bestaan. Zo vormden de beschutte werkplaatsen het sluitstuk van een pakket maatregelen voor de arbeidsmarktintegratie van personen met een arbeidshandicap en met name voor die groep die voorlopig of definitief niet op de reguliere arbeidsmarkt terecht kon. Iets gelijkaardigs deed zich voor bij de sociale werkplaatsen die een antwoord boden op het hoge aantal langdurig werklozen in de jaren '80. De invoegmaatregel past dan weer in het kader van het Vlaamse werkgelegenheidsbeleid voor risicogroepen uit het midden van de jaren negentig. De lokale diensteneconomie heeft haar wortels in het Europees Witboek van 1993 waarin de aandacht gevestigd werd op de ontwikkeling van lokale diensten die aan nieuwe demografische en sociale behoeften moesten tegemoetkomen, en die bovendien een belangrijke groeipool voor werkgelegenheid konden zijn.

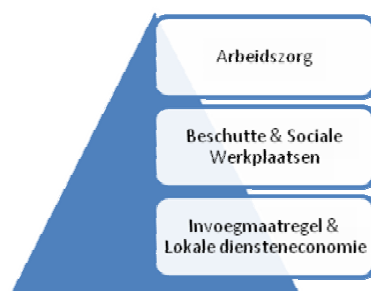
Als gekeken wordt naar de doelgroepen die ze tewerkstellen, zijn er twee programma's met een categoriale invalshoek. Dit is het duidelijkst voor de beschutte werkplaatsen die bedoeld zijn voor (sommige) personen met een handicap. Ook de toegangsvoorwaarde voor sociale werkplaatsen betreffende de aanwezigheid van fysieke, psychische of sociale beperkingen en moeilijkheden is een categoriaal criterium. Voor de sociale werkplaatsen komen daar echter nog voorwaarden bij op het

vlak van scholingsniveau en duur van de inactiviteit, die niet gelden voor de beschutte tewerkstelling. De doelgroep voor arbeidszorg wordt afgebakend in relatie tot de doelgroep van sociale en beschutte werkplaatsen.

Duur van de werkloosheid (of inactiviteit), soms gedifferentieerd naar leeftijd, en het scholingsniveau zijn dan weer de belangrijkste criteria voor de afbakening van de doelgroepen voor de invoeg en de lokale diensteneconomie.

Het samenspel van al deze criteria zit vervat in het begrip "afstand tot de arbeidsmarkt". Nergens wordt er echter bepaald welk criterium op zich of in combinatie met andere tot welke afstand leidt. Een kwalitatieve interpretatie van de toegangscriteria voor de verschillende programma's zou tot de volgende rangorde leiden, met bovenaan het programma voor wie het verst van de arbeidsmarkt verwijderd is. Er zijn echter nogal wat zones waar de doelgroepen elkaar overlappen.

AGUUR 1: TEWERKSTELLINGSPROGRAMMA'S GERANGSCHIKT VOLGENS OMVANG VAN DE POTENTIËLE DOELGROEP

In theorie is het vrij eenvoudig om de omvang van de doelgroep van de sociale inschakelingseconomie te bepalen: de omvang van de doelgroep van elk programma wordt bepaald op basis van de wettelijk vastgelegde criteria, die doelgroepen worden samengeteld en de overlappende gedeeltes worden in mindering gebracht. Gezien de aard van de criteria voor doelgroepafbakening, is deze berekeningswijze niet mogelijk en kunnen er enkel schattingen van de doelgroepen per afzonderlijk programma gebeuren.

Vandaag is de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding de toegangspoort tot alle programma's en moet die dus de toegangsvoorwaarden toetsen die de wetgever heeft meegegeven. Er zijn verschillende procedures ontwikkeld voor die toetsing, die verschillen van programma tot programma. Soms is het eenvoudig omdat het om administratief vrij gemakkelijk meetbare kenmerken gaat (zoals opleidingsniveau en werkloosheidsduur), maar vooral voor drie programma's, namelijk de beschutte en de sociale werkplaatsen en arbeidszorg, is een grondigere screening nodig, waarbij soms ook een beroep wordt gedaan op externe instanties.

In het programma voor de mensen die het verst van de arbeidsmarkt verwijderd zijn, **de arbeidszorg**, wordt de doelgroep, zoals eerder gezegd, gedefinieerd in relatie tot de doelgroepen van beschutte en sociale werkplaatsen. Wie behoort tot de doelgroep arbeidszorg beschikt dus over te weinig arbeidscapaciteiten om in een aangepast milieu te werken. Er bestaat geen volledig register van mensen bij wie dit getest is, hoewel er in het kader van de activeringscreenings van de VDAB wel op gescreend wordt. Tijdens een dergelijke screening moeten deskundigen uit gespecialiseerde arbeidsonderzoekcentra uitmaken of iemand regulier kan werken, enkel in een aangepast milieu of (nog) niet. In de laatste categorie onderscheiden ze nog drie onderverdelingen: helemaal niet meer geschikt zijn voor de arbeidsmarkt, eventueel nog via een zorg-werk traject of arbeidsrehabilitatie geschikt kunnen worden gemaakt of nog kunnen functioneren in een arbeidszorgproject. De activeringscreening van werkzoekenden met medische, mentale, psychische of psychiatrische problemen leverde in de periode augustus 2007 – augustus 2010 al 1 912 adviezen arbeidszorg op en nog eens 356 extra na afloop van een activeringsbegeleiding.

Bij de afbakening van de doelgroep voor arbeidszorg is er een probleem betreffende de positionering ten opzichte van twee situaties die op zich ook niet scherp afgelijnd zijn: helemaal (nog) niet betaald kunnen werken of enkel in een aangepaste omgeving. Zo is de **beschutte tewerkstelling** bedoeld voor mensen met een arbeidshandicap die weliswaar nog wel productief kunnen werken (en daarom geen potentiële arbeidszorgmedewerker zijn), maar niet in een onbegeleide, reguliere werkomgeving. Ook deze groep wordt afgelijnd tijdens een screeningsproces. Dat valt soms maar zeker niet altijd samen met het hierboven vermelde proces, en leidt ertoe dat de werkzoekende in het kader van de VDAB een 'recht' verkrijgt om als persoon met een arbeidshandicap in een beschutte werkplaats te werken. In de loop van 2009 hebben 1 163 personen dit recht verkregen. Voordat de VDAB deze rechten toekende was het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) hiervoor bevoegd. Die "oude" rechten, voor 19337 personen, werden getransfereerd naar de VDAB maar dit omvat ook velen die effectief aan het werk zijn in een beschutte werkplaats. Het aantal niet werkende werkzoekenden (NWWZ) met een recht op BW, getransfereerd vanuit het VAPH of toegekend door de VDAB bedraagt 2 871 op 30 juni 2010. Dit zijn dus de personen die als de onmiddellijk beschikbare doelgroep kan worden beschouwd, maar die kan uiteraard aangevuld worden met mensen uit de tien keer zo grote groep van werkzoekende arbeidsgehandicapten.

Een gelijkaardig screeningsproces, maar minder geformaliseerd, gaat vooraf aan de toegang tot de **sociale werkplaatsen** (SW). De VDAB beschikt niet over een register van mensen met een 'recht op SW' omdat de screenings ad hoc gebeuren, naar aanleiding van concrete vragen voor toegang tot een SW. Twee van de criteria, de inactiviteitsduur en het opleidingsniveau, kunnen worden getoetst op basis van de databestanden met de kenmerken van werkzoekenden (14865 kortgeschoolde en minstens vijf jaar werkzoekende NWWZ op 30 juni 2010). Daarnaast is er het criterium van de aanwezigheid van fysieke, psychische of sociale beperkingen en moeilijkheden, waardoor slechts een deel van deze kortgeschoolde en langdurige werkzoekende NWWZ tot de SW-doelgroep behoort. Hoeveel er dat precies zijn, valt niet zonder een bijkomende screening te zeggen en zoals al werd opgemerkt, gebeurt die screening enkel ad hoc. Bovendien overlapt een deel van de SW-doelgroep met die van de BW, aangezien van de 14865 kortgeschoolde en minstens vijf jaar werkzoekende NWWZ er 6 249 ook als arbeidsgehandicapte aangestipt staan. Daarbij mag er vanuit gegaan worden dat een deel daarvan voor een BW in aanmerking komen.

De toegangscriteria voor de **Invoegmaatregel** zijn een combinatie van opleidingsniveau, leeftijd, duur van de werkloosheid en statuut (werklozen, arbeidsgehandicapten, leefloongerechtigden). De omvang van de doelgroep is wel op basis van administratieve bronnen te berekenen, maar er speelt ook hier een kwalitatief element: uit de trajectbegeleiding moet blijken dat de persoon niet dadelijk toeleidbaar is naar de reguliere arbeidsmarkt. Er is geen 'register' met personen met een "recht op Invoeg". Op basis van de formele voorwaarden is de omvang van de potentiële doelgroep eind juni 2010 als volgt:

- 1) NWWZ met hoogstens hoger secundair onderwijs én jonger dan 50 jaar én minstens twaalf maand werkzoekend = 45 160
- 2) NWWZ met hoogstens hoger secundair onderwijs én + 50 jaar of ouder én minstens zes maand werkzoekend = 38 089
- 3) NWWZ arbeidsgehandicapt én minstens zes maand werkzoekend (24 280 waarvan er echter al 16 223 begrepen zijn in de categorie (1) of (2), dus additioneel 8 057)

Aan de som tot dusver (91 306) moeten nog enkele groepen worden toegevoegd, voor zover ze al niet in de eerste drie categorieën voorkomen. Het gaat om leefloongerechtigden (minstens zes maand werkzoekend en ingeschreven in de VDAB) en de deeltijds werkzoekende leerlingen van het deeltijds beroepssecundair onderwijs. Beide groepen samen worden geschat op enkele duizenden, zodat het algemeen totaal in de buurt van 95 000 ligt. Het kwalitatieve element (niet dadelijk toeleidbaar naar de arbeidsmarkt op basis van vaststellingen in de trajectbegeleiding) zal de groep met een niet in te schatten aantal reduceren.

De criteria voor **de Lokale Diensteneconomie** zijn een combinatie van scholingsniveau en werkloosheidsduur, gemoduleerd naargelang het gaat om NWWZ, uitkeringsgerechtigde volledig werklozen, of leefloongerechtigden. In toepassing van artikel 2, 3°, van het decreet op de Lokale Diensteneconomie wordt het toepassingsgebied betreffende de doelgroepwerknemers als volgt bepaald.

1° de niet-werkende werkzoekende : de werkzoekende die houder is van ten hoogste een diploma van hoger secundair onderwijs en die gedurende 18 kalendermaanden voor de indienstreding minstens 12 maanden als werkzoekende is ingeschreven bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding;

2° de uitkeringsgerechtigde volledig werkloze die houder is van ten hoogste een diploma van hoger secundair onderwijs en die in de loop van de maand van de indienstreding en de 18 kalendermaanden, die daaraan voorafgaan, ten minste 312 dagen werkloosheids- of wachttuitkeringen heeft ontvangen;

3° de persoon die minstens 6 maanden gerechtigd is op het leefloon of op financiële maatschappelijk hulp en minstens 1 dag als werkzoekende is ingeschreven bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding;

Op basis van deze drie criteria wordt de doelgroep geschat op ongeveer 80 000 à 90 000 werkzoekenden eind juni 2010.

Een eerste vaststelling is dat de omvang van de doelgroep relatief klein is, als het gaat om maatregelen voor werkzoekenden die heel ver van de arbeidsmarkt verwijderd zijn. Naarmate we bij doelgroepen komen die dichter bij de arbeidsmarkt staan, worden de aantallen veel groter. Ten tweede moet nogmaals benadrukt worden dat de vermelde aantallen overschat zijn als de kwalitatieve factoren niet becijferd kunnen worden.

3.3. Overzicht van de werkvormen in de sociale economie

Eind 2009 stellen de vijf onderscheiden tewerkstellingsprogramma's binnen de sociale inschakelingseconomie in totaal meer dan 24 000 doelgroepwerknemers te werk.

De cluster maatwerk biedt eind 2009 plaats aan bijna 21 500 doelgroepwerknemers. Dat is een stijging van +2,6% (of +554 koppen) ten opzichte van 2008. Deze stijging is grotendeels voor rekening van de sociale werkplaatsen (+13,1% of +463 koppen), waar de instroom dubbel zo groot was als de uitstroom. In de 97 erkende sociale werkplaatsen zijn eind 2009 ca. 4 000 doelgroepwerknemers actief. De 67 erkende beschutte werkplaatsen bieden werk aan meer dan 15 400 personen met een arbeidshandicap. Dat zijn er amper 100 meer dan het jaar voordien (+0,6%). Beschutte werkplaatsen zijn door de aard van de activiteiten doorgaans crisisgevoeliger dan de andere werkvormen. Als zij slechts weinig of geen bijkomende opdrachten krijgen, zullen zij ook weinig of geen bijkomende werknemers kunnen aannemen.

In het commerciële invoegprogramma stabiliseert het totaal aantal doelgroepwerknemers in de 247 erkende invoegbedrijven op ca. 2 040 personen. De evolutie in de beide segmenten (dienstencheque en niet-dienstencheque) is in absolute aantallen van dezelfde grootteorde, maar gaat in tegengestelde zin. Het uitdovende systeem van de dienstencheques groeide het afgelopen jaar nog met bijna +7% (of +92 koppen).

Begin 2008 werd de experimentperiode voor de lokale diensteneconomie afgesloten. Verschillende experimentele projecten en het programma collectieve invoeg werden overgedragen naar het LDE-programma. Vanaf dan is het programma in grote mate uitgebreid. In de loop van 2009 stroomden bijna 900 doelgroepwerknemers in. De uitstroom lag, eigen aan een startend programma, veel lager, wat resulteerde in een groei van +75% (of +621 koppen).

TABEL 4: BEREIK, IN- EN UITSTROOM, GROEI EN ROTATIE IN DE PROGRAMMA'S VOOR SOCIALE ECONOMIE

	31/12/2008	instroom	uitstroom	31/12/2009	groei		rotatie
	(n)	(n)	(n)	(n)	(n)	(%)	(%)
Maatwerk	20.917	3.656	3.102	21.471	554	2,6	14,8
Sociale werkplaatsen	3.527	984	521	3.990	463	13,1	14,8
Beschutte werkplaatsen	15.343	1.862	1.766	15.439	96	0,6	11,5
Commerciële invoeg	2.047	810	815	2.042	-5	-0,2	39,6
Dienstencheque	1.360	559	467	1.452	92	6,8	34,3
Niet-dienstencheque	687	251	348	590	-97	-14,1	36,5
Lokale Diensteneconomie	826	887	266	1.447	621	75,2	32,2
Arbeidszorg	1.048	412	222	1.238	190	18,1	21,2

Bron: VSAWSE (bewerking Departement WSE)

De erkende arbeidszorginitiatieven bieden eind 2009 een begeleide onbezoldigde tewerkstelling op maat voor 1 238 personen die niet meer of nog niet in het regulier economische of beschermde tewerkstellingscircuit terecht kunnen. Dat is een stijging met +18% (of +190 koppen) ten opzichte van 2008.

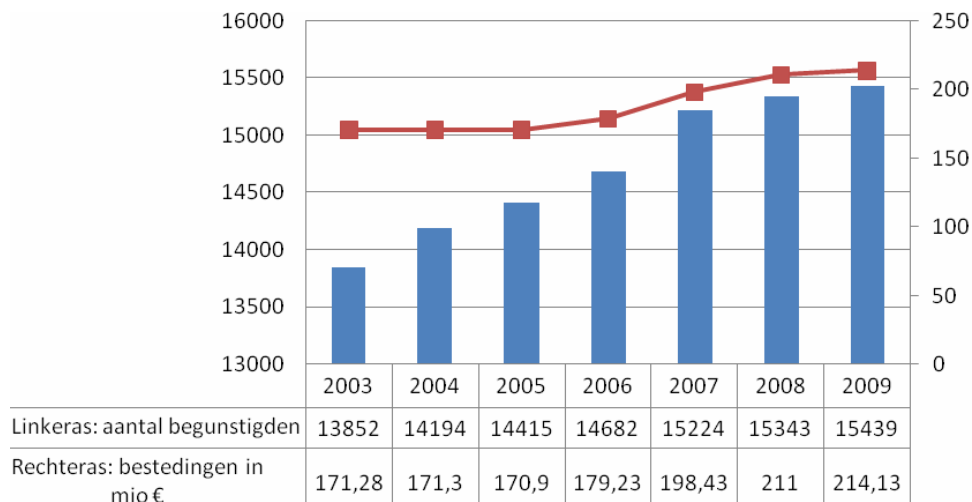
Samenvattend: procentueel is de groei het afgelopen jaar veruit het grootst geweest in de lokale diensteneconomie, gevolgd door de arbeidszorg, de sociale en de beschutte werkplaatsen. Enkel de commerciële invoeg kende een stabilisatie door de sterke daling van het aantal doelgroepwerknemers in het niet-dienstenchequesegment.

De rotatie - bestaande plaatsen die met nieuwe personen worden ingevuld - is uiteraard het grootst in programma's waarvoor de duur van de subsidiëring beperkt is. Dit is het geval voor de commerciële invoeg. Maar ook in de arbeidszorg en in de sociale werkplaatsen is er veel rotatie.

3.4. Beschutte werkplaatsen

3.4.1. Evolutie van het bereik en de uitgaven

Het aantal doelgroepwerknemers in de beschutte werkplaatsen gaat al jaren in stijgende lijn. Enkel in het laatste jaar bleef de toename beperkt tot een 100-tal medewerkers. Beschutte werkplaatsen zijn door de aard van de activiteiten, vaak in relatie tot de industrie, doorgaans crisisgevoeliger dan de andere werkvormen. Als zij slechts weinig of geen bijkomende opdrachten krijgen, zullen zij ook weinig of geen bijkomende werknemers kunnen aannemen. Het behoud van de werkgelegenheid is in tijden van crisis de eerste bekommernis. De beschutte werkplaatsen zijn daarin geslaagd (onder meer ondersteund door de relancemaatregelen.)

FIGUUR 2: DOELGROEPWERKNEMERS IN BESCHUTTE WERKPLAATSEN EN TOEGEKENDE VSA-SUBSIDIES

Noot: Het aantal begunstigden betreft het totaal aantal personen met een arbeidshandicap in de productie. Daarnaast is er ook nog omkaderingspersoneel (waaronder ook personen met een handicap), werknemers uit kansengroepen en langdurig zieken. Samen met de arbeidsgehandicapten in de productie zijn dit 19 309 personen, eind 2009.

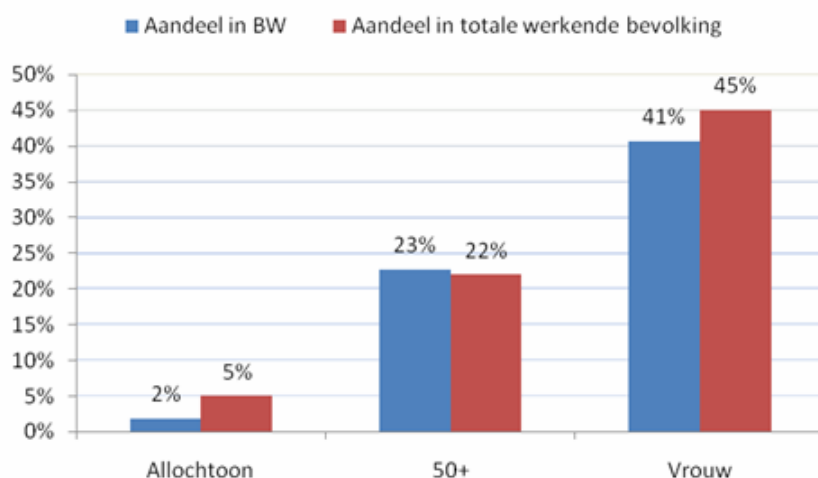
Bron: VSAWSE-enquête (bewerking Departement WSE), toestand op 31 december

De toegekende subsidies volgen in belangrijke mate het stijgende patroon van het aantal werknemers, maar niet helemaal, vermits de omvang van de subsidies tevens bepaald wordt door het aantal gepresteerde uren.

3.4.2. Diversiteit

Per definitie zijn 100% van de doelgroepwerknemers in het Vlaams programma beschutte werkplaatsen personen met een arbeidshandicap. Ruim 23% van de doelgroepwerknemers is vijftigplusser. Dit stemt overeen met het aandeel 50-plussers in het totaal aantal werkenden in Vlaanderen. Allochtonen zijn veel minder sterk vertegenwoordigd in de beschutte werkplaatsen: amper 2% van de BW-doelgroepwerknemers is allochtoon. Dit is opvallend minder dan in de andere programma's en ook minder dan de vertegenwoordiging van deze groep in het totaal aantal werkenden in Vlaanderen (5%). Vrouwen (42%) zijn in de beschutte werkplaatsen bijna even sterk vertegenwoordigd als in de gehele Vlaamse werkende bevolking.

FIGUUR 3: AANDEEL VAN DE KANSENGROEPEN IN DE BESCHUTTE WERKPLAATSEN EN IN HET TOTAAL AANTAL WERKENDE IN VLAANDEREN

Noot: Personen met een arbeidshandicap worden in de figuur niet opgenomen als aparte categorie, aangezien alle doelgroepwerknemers in de beschutte werkplaatsen personen met een arbeidshandicap zijn.

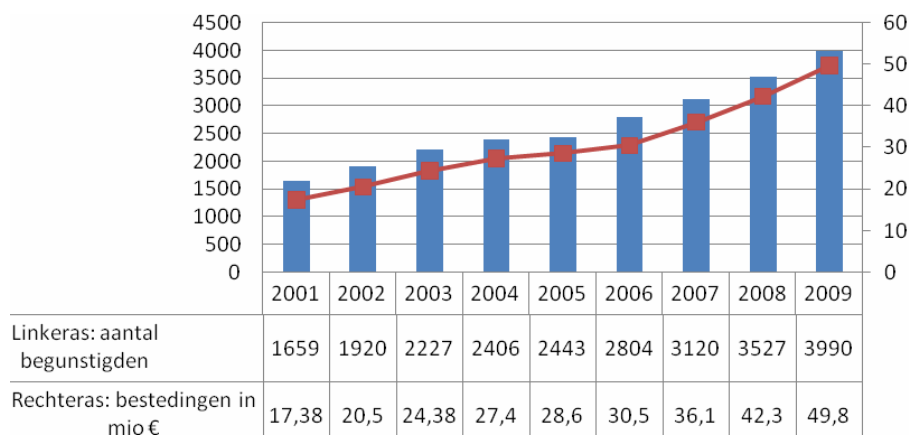
Bron: VSAWSE (toestand 31 december 2009), Enquête naar arbeidskrachten (jaargemiddelde 2008) (bewerking Departement WSE)

3.5. Sociale werkplaatsen

3.5.1. Evolutie van het bereik en de uitgaven

Op langere termijn gaat zowel het aantal doelgroepwerknemers als de bestedingen in stijgende lijn.

FIGUUR 4: AANTAL DOELGROEPWERKENERS IN SOCIALE WERKPLAATSEN EN TOEGEKENDE VSA-SUBSIDIES

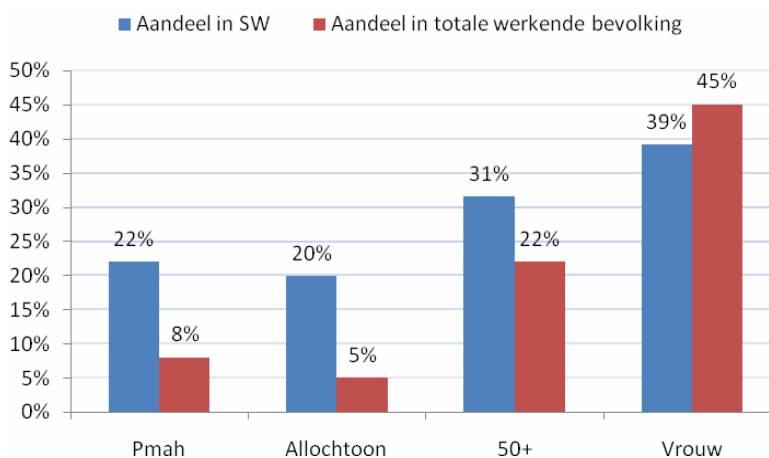
Noot: Het aantal begunstigden zijn enkel de erkende doelgroepwerknemers. Daarnaast is er in de sociale werkplaatsen ook omkaderingspersoneel (ook voor de aangrenzende arbeidszorginitiatieven), medewerkers in het kader van art. 60 (OCMW), op eigen middelen tewerkgesteld en vrijwilligers. Alles samen gaat het eind 2009 om ongeveer 6 600 personen.

Bron: VSAWSE (bewerking Departement WSE), toestand op 31 december

3.5.2. Diversiteit

De diversiteit is groot in de sociale werkplaatsen. Bijna één op de vier doelgroepwerknemers is arbeidsgehandicapt. Dat ligt ruim boven het aandeel personen met een arbeidshandicap in de totale Vlaamse werkende bevolking. Ook het percentage ouderen (31%) en allochtonen (20%) binnen de door het VSAWSE erkende en gesubsidieerde doelgroepmedewerkers ligt opvallend hoger dan het aandeel van deze groepen in de totale Vlaamse werkende bevolking. Het aandeel vrouwen (39%) ligt dan weer iets lager dan de algemene vertegenwoordiging van vrouwen op de arbeidsmarkt. De bestaande toegangsvoorwaarden maken dat het in de meeste gevallen bovendien gaat om laaggeschoolden en langdurig werkzoekenden.

FIGUUR 5: AANDEEL VAN DE KANSENGROEPEN IN DE SOCIALE WERKPLAATSEN EN IN HET TOTAAL AANTAL WERKENDEN IN VLAANDEREN

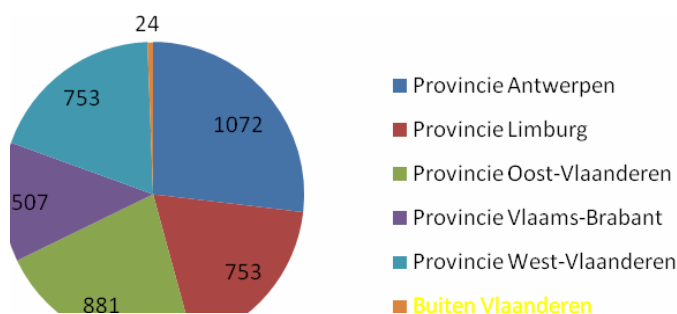

Bron: VSAWSE (toestand 31 december 2009), Enquête naar arbeidskrachten (jaargemiddelde 2008) (bewerking Departement WSE)

3.5.3. Subregionale spreiding

Onderstaand taartdiagram geeft de verdeling van de totale groep doelgroepwerknemers in de sociale werkplaatsen (3 990 personen) naar provincie, volgens de woonplaats van de werknemer. Meer dan 1 000 doelgroepwerknemers wonen in de provincie Antwerpen. De provincie met het tweede grootste aantal doelgroepwerknemers is Oost-Vlaanderen, gevolgd door West-Vlaanderen, Limburg en Vlaams-Brabant.

FIGUUR 6: VERDELING VAN HET AANTAL DOELGROEPWERKNEMERS SW NAAR PROVINCIE, VOLGENS DE WOONPLAATS VAN DE WERKNEMER

Bron: VSAWSE (bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009

TABEL 5: DOELGROEPWERKNEMERS SE, TOTALE BEVOLKING EN TOTAAL AANTAL WERKENDE IN DE VLAAMSE RESOC/SSTREKEN

Bron: VSAWSE (bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009 en Vlaamse arbeidsrekening (Departement WSE/Steunpunt WSE), jaargemiddelden 2008

RESOC/Streek	Doelgroep- werknemers SW	(%)	Bevolking	(%)	Werkenden	(%)
RESOC Antwerpen	602	15%	969.563	16%	407.224	15%
RESOC Brugge	223	6%	275.599	4%	123.577	4%
RESOC Dender-Waas	283	7%	423.421	7%	191.629	7%
RESOC Gent	298	7%	379.846	6%	169.653	6%
RESOC Halle-Vilvoorde	166	4%	584.416	9%	259.578	9%
RESOC Leuven	341	9%	475.816	8%	218.031	8%
RESOC Mechelen	164	4%	319.107	5%	143.374	5%
RESOC Meetjesland	107	3%	217.627	4%	101.604	4%
RESOC Oostende	77	2%	149.287	2%	61.181	2%
RESOC Roeselare-Tielt	113	3%	233.200	4%	108.823	4%
RESOC Turnhout	306	8%	427.037	7%	198.106	7%
RESOC Westhoek	148	4%	213.729	3%	94.002	3%
RESOC Zuid-Oost-	193	5%	387.590	6%	178.118	6%
RESOC Zuid-West-	192	5%	278.672	5%	126.093	5%
Streek Maasland	108	3%	117.149	2%	50.246	2%
Streek Midden-Limburg	209	5%	228.534	4%	99.677	4%
Streek Noord-Limburg	136	3%	143.895	2%	64.887	2%
Streek West-Limburg	154	4%	149.877	2%	65.879	2%
Streek Zuid-Limburg	146	4%	187.235	3%	85.812	3%
Buiten Vlaanderen	24	1%	-	-	-	-
Eindtotaal	3.990	100%	6.161.600	100%	2.747.491	100%

Tabel 7 geeft een gedetailleerdere verdeling van het aantal doelgroepwerknemers naar RESOC/Streek. Het grootste aandeel van de doelgroepwerknemers woont in RESOC Antwerpen (15% of 602 personen). Dit aandeel komt overeen met de het aandeel van deze RESOC in de totale Vlaamse bevolking (16%) en het totaal aantal werkenden in Vlaanderen (15%).

In de Limburgse streken woont het kleinst aantal doelgroepwerknemers. Veelal is dat aandeel echter iets groter dan het globale aandeel van deze streken in de totale Vlaamse bevolking en het totaal aantal werkenden.

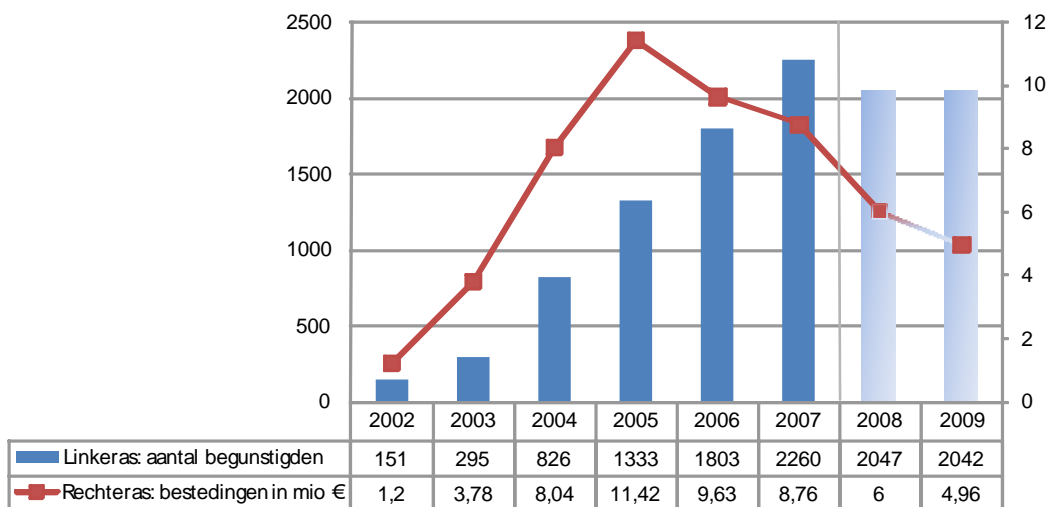
3.6. Invoegbedrijven

3.6.1. Evolutie van het bereik en de uitgaven

Tot en met 2007 stijgt het aantal deelnemers in de invoeg. De uitgaven stijgen echter niet evenredig, omdat de dienstenchequeondernemingen - het snelst groeiend aandeel in deze periode - een lagere loonpremie ontvangen dan de andere invoegbedrijven.

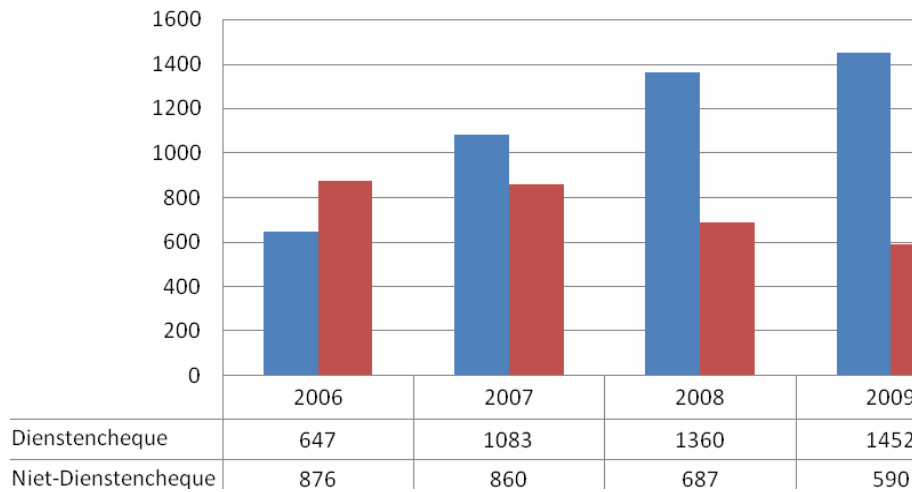
Vanaf 2008 worden de collectieve invoegbedrijven gerekend bij de lokale diensteneconomie (zie verder). Het invoegprogramma bestaat dan enkel nog uit het commerciële luik, waarin twee types worden onderscheiden: de ondernemingen die werken met dienstencheques en deze zonder dienstencheques.

FIGUUR 7: AANTAL DOELGROEPWERKNEMERS IN INVOEGBEDRIJVEN EN TOEGEKENDE VSA-SUBSIDIES

Noot: Tot en met 2007 omvatten de gegevens ook de collectieve invoeg. Vanaf 2008 wordt dit deel gerekend bij de lokale diensteneconomie.
Bron: VSAWSE (bewerking Departement WSE), toestand op 31 december

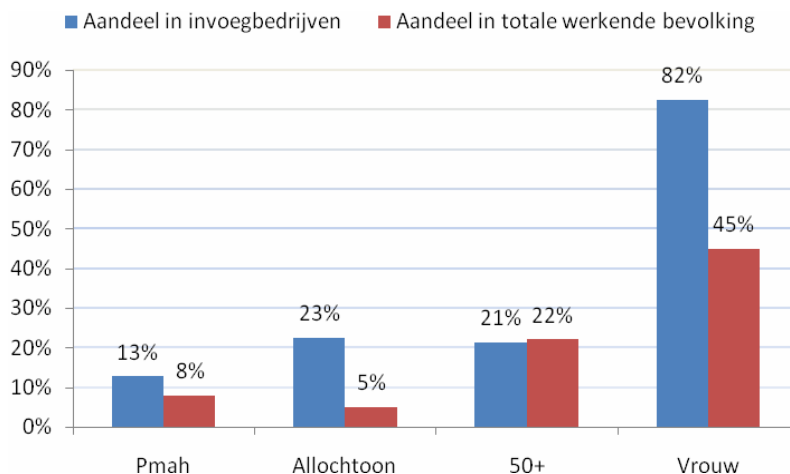
De laatste jaren daalde het aantal doelgroepwerknemers in het niet-dienstenchequesegment tot iets minder dan 600 werknemers eind 2009. Door de vertraagde invulling van de toegekende invoegplaatsen kende het stelsel met dienstencheques daarentegen een jaarlijkse stijging en telde eind 2009 nog meer dan 1 400 doelgroepwerknemers. Dat zijn er 6,8% meer dan het jaar voordien. De jaarlijkse stijging is daarmee wel aanzienlijk kleiner dan in voorgaande jaren.

FIGUUR 8: AANTAL DOELGROEPWERKNEMERS IN INVOEGBEDRIJVEN NAAR TYPE

Bron: VSAWSE (bewerking Departement WSE), toestand op 31 december

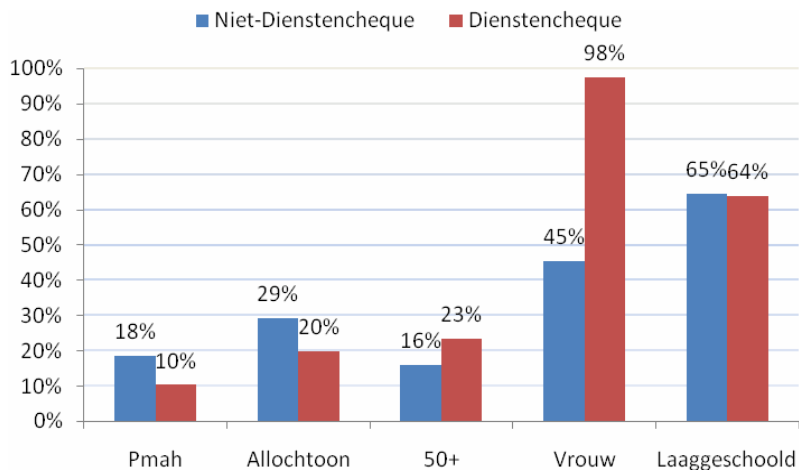
3.6.2. Diversiteit

In vergelijking met hun aandeel onder de hele Vlaamse werkende bevolking is het aandeel van de kansengroepen in de invoeg vrij hoog. De vertegenwoordiging van de ouderen (21%) houdt gelijke tred met hun aandeel in de totale werkende bevolking. Alloctonen zijn opvallend sterk vertegenwoordigd: meer dan één op vijf doelgroepwerknemers is allochtoon. Hun aandeel is de laatste jaren vooral sterk toegenomen in de dienstencheque-ondernemingen. Ruim 13% van de doelgroepwerknemers is arbeidsgehandicapt. Ook vrouwen (82%) zijn opvallend sterk aanwezig in de invoegbedrijven. Dit is volledig te danken aan het dienstenchequecircuit.

FIGUUR 9: AANDEEL VAN DE KANSENGROEPEN IN INVOEGBEDRIJVEN EN IN HET TOTAAL AANTAL WERKENDEN IN VLAANDEREN

Bron: VSAWSE (toestand 31 december 2009), Enquête naar arbeidskrachten (jaargemiddelde 2008) (bewerking Departement WSE)

FIGUUR 10: AANDEEL VAN DE KANSENGROEPEN IN INVOEGBEDRIJVEN NAAR TYPE

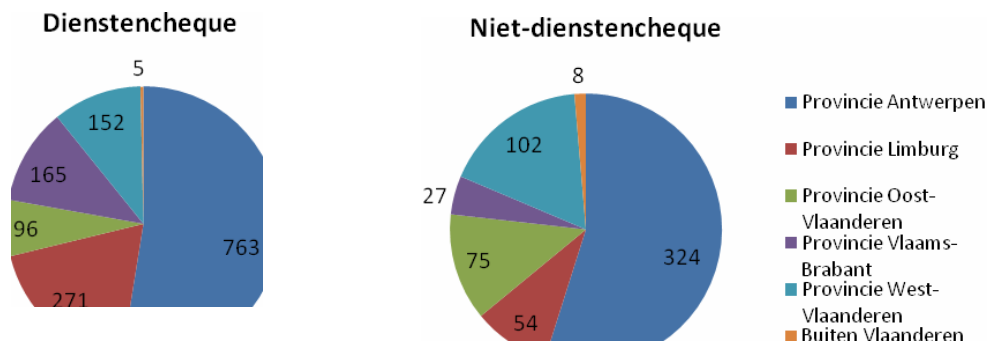

Bron: VSAWSE (bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009

3.6.3. Subregionale spreiding

Zowel in het systeem met als in het systeem zonder dienstencheques, heeft meer dan de helft van het totaal aantal doelgroepwerknemers zijn/haar woonplaats in de provincie Antwerpen. Het uitdovende systeem met dienstencheques biedt ook nog heel wat Limburgers (271) een job. Invoegbedrijven die niet werken met dienstencheques bieden, naast 324 Antwerpenaren, ook nog iets meer dan 100 West-Vlamingen een plaats. De overige plaatsen zijn verdeeld over de andere provincies.

FIGUUR 11: VERDELING VAN HET AANTAL DOELGROEPWERKNEMERS IN INVOEGBEDRIJVEN (MET DIENSTENCHEQUE EN ZONDER DIENSTENCHEQUE) NAAR PROVINCIE, VOLGENS DE WOONPLAATS VAN DE WERKNEMER

Bron: VSAWSE (bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009

TABEL 6: DOELGROEPWERKNEMERS IN INVOEGBEDRIJVEN (MET EN ZONDER DIENSTENCHEQUES), TOTALE BEVOLKING EN TOTAAL AANTAL WERKENDEN IN DE VLAAMSE RESOC'S/STREKEN

RESOC/Streek	Doelgroep- werknemers Niet-DC	(%)	Doelgroep- werknemers DC	(%)	Bevolking	(%)	Werkenden	(%)
RESOC Antwerpen	232	39%	326	22%	969.563	16%	407.224	15%
RESOC Brugge	22	4%	18	1%	275.599	4%	123.577	4%
RESOC Dender-Waas	10	2%	11	1%	423.421	7%	191.629	7%
RESOC Gent	45	8%	30	2%	379.846	6%	169.653	6%
RESOC Halle-Vilvoorde	9	2%	73	5%	584.416	9%	259.578	9%
RESOC Leuven	18	3%	92	6%	475.816	8%	218.031	8%
RESOC Mechelen	19	3%	174	12%	319.107	5%	143.374	5%
RESOC Meetjesland	10	2%	34	2%	217.627	4%	101.604	4%
RESOC Oostende	13	2%	68	5%	149.287	2%	61.181	2%
RESOC Roeselare-Tielt	19	3%	6	0%	233.200	4%	108.823	4%
RESOC Turnhout	73	12%	263	18%	427.037	7%	198.106	7%
RESOC Westhoek	18	3%	49	3%	213.729	3%	94.002	3%
RESOC Zuid-Oost- Vlaanderen	10	2%	21	1%	387.590	6%	178.118	6%
RESOC Zuid-West- Vlaanderen	30	5%	11	1%	278.672	5%	126.093	5%
Streek Maasland	8	1%	19	1%	117.149	2%	50.246	2%
Streek Midden-Limburg	14	2%	34	2%	228.534	4%	99.677	4%
Streek Noord-Limburg	2	0%	39	3%	143.895	2%	64.887	2%
Streek West-Limburg	10	2%	31	2%	149.877	2%	65.879	2%
Streek Zuid-Limburg	20	3%	148	10%	187.235	3%	85.812	3%
Buiten Vlaanderen	8	1%	5	0%	-	-	-	-
Eindtotaal	590	100%	1.452	100%	6.161.600	100%	2.747.491	100%

Bron: VSAWSE (bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009 en Vlaamse arbeidsrekening (Departement WSE/Steunpunt WSE), jaargemiddelden 2008

De verdeling naar RESOC/streek leert dat de dominantie van de provincie Antwerpen in het segment zonder dienstencheques zich in de eerste plaats concentreert in RESOC Antwerpen (39%) en RESOC Turnhout (12%). Het aandeel doelgroepmedewerkers in de Antwerpse RESOC Mechelen (3%) is vergelijkbaar met de overige Vlaamse RESOC's, uitgezonderd RESOC Gent die, met de grootstad Gent, goed is voor 8% van het aantal doelgroepmedewerkers in de invoegbedrijven zonder dienstencheques.

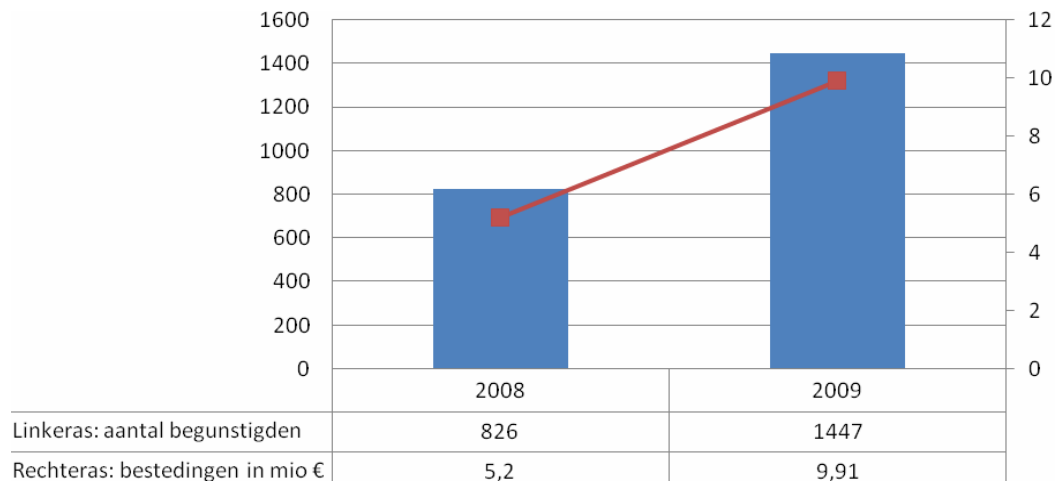
De dominantie van de provincie Antwerpen in het dienstenchequessegment verspreidt zich quasi gelijkmatig over de drie Antwerpse RESOC, met op kop RESOC Antwerpen (22%) gevolgd door RESOC Turnhout (18%) en RESOC Mechelen (12%). Een andere regio met een relatief groter aantal inwoners die een plaats hebben gevonden in een invoegbedrijf via het systeem van de dienstencheques is Zuid-Limburg (10%).

3.7. Lokale diensteneconomie

3.7.1. Evolutie van het bereik en de uitgaven

Begin 2008 werd de experimentperiode voor de lokale diensteneconomie afgesloten. Vanaf dan is het programma in grote mate uitgebreid. Dit weerspiegelt zich ook in de evolutie van de toegekende subsidies.

FIGUUR 12: AANTAL DOELGROEPWERKNEMERS IN DE LOKALE DIENSTENECONOMIE EN TOEGEKENDE VSA-SUBSIDIES

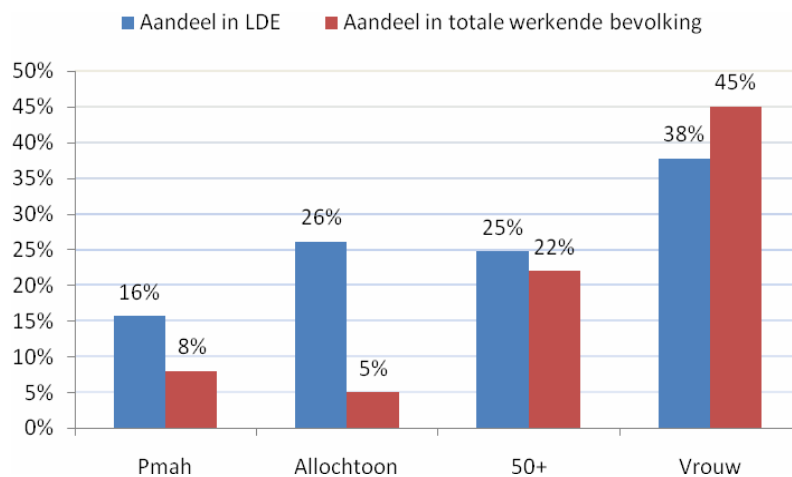

Bron: VSAWSE (bewerking Departement WSE), toestand op 31 december

3.7.2. Diversiteit

De diversiteit in de lokale diensteneconomie is groot. Alle kansengroepen zijn sterk vertegenwoordigd. Ruim 16% van de doelgroepwerknemers heeft een arbeidshandicap, één op vier is vijftigplusser. Ook de allochtonen zijn sterk vertegenwoordigd: 16% van de doelgroepwerknemers is allochtoon. Dit is aanzienlijk meer dan het aandeel van deze groep in de totale werkende bevolking. Vrouwen (38%) zijn dan weer iets minder sterk vertegenwoordigd in vergelijking met hun aanwezigheid in de totale werkende populatie. Drie vierde van de doelgroepwerknemers in de lokale diensteneconomie is laaggeschoold.

FIGUUR 13: AANDEEL VAN DE KANSENGROEPEN IN DE LOKALE DIENSTENECONOMIE EN IN HET TOTAAL AANTAL WERKENDEN IN VLAANDEREN

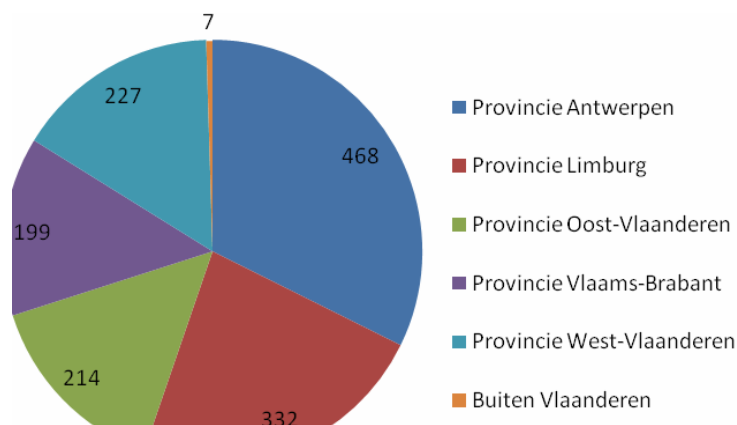

Bron: VSAWSE (toestand 31 december 2009), Enquête naar arbeidskrachten (jaargemiddelde 2008) (bewerking Departement WSE)

3.7.3. Subregionale spreiding

De doelgroepwerknemers binnen de lokale diensteneconomie wonen vooral in de provincie Antwerpen (468 personen) en de provincie Limburg (332 personen). De overige Vlaamse provincies hebben elk ongeveer 200 doelgroepwerknemers binnen het programma lokale diensteneconomie.

FIGUUR 14: VERDELING VAN HET AANTAL DOELGROEPWERKNEMERS IN DE LOKALE DIENSTENECONOMIE NAAR PROVINCIE, VOLGENS DE WOONPLAATS VAN DE WERKNEMER

Bron: VSAWSE (bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009

De grootste RESOC, RESOC Antwerpen, telt het grootste aandeel doelgroepwerknemers in de lokale diensteneconomie (22% of 321 personen). De overige regio's met een relatief groot aandeel doelgroepwerknemers binnen het programma lokale diensteneconomie zijn regio's met grote steden

als Leuven (RESOC Leuven, 9%), Hasselt en Genk (streek Midden-Limburg, 9%) en Gent (RESOC Gent, 8%).

TABEL 7: DOELGROEPWERKNEMERS IN DE LOKALE DIENSTENECONOMIE, TOTALE BEVOLKING EN TOTAAL AANTAL WERKENDEN IN DE VLAAMSE RESOC'S/STREKEN

RESOC/Streek	Doelgroep- werknemers LDE	(%)	Bevolkin- g	(%)	Werkenden	(%)
RESOC Antwerpen	321	22%	969.563	16%	407.224	15%
RESOC Brugge	62	4%	275.599	4%	123.577	4%
RESOC Dender-Waas	28	2%	423.421	7%	191.629	7%
RESOC Gent	109	8%	379.846	6%	169.653	6%
RESOC Halle-Vilvoorde	66	5%	584.416	9%	259.578	9%
RESOC Leuven	133	9%	475.816	8%	218.031	8%
RESOC Mechelen	67	5%	319.107	5%	143.374	5%
RESOC Meetjesland	19	1%	217.627	4%	101.604	4%
RESOC Oostende	27	2%	149.287	2%	61.181	2%
RESOC Roeselare-Tielt	18	1%	233.200	4%	108.823	4%
RESOC Turnhout	80	6%	427.037	7%	198.106	7%
RESOC Westhoek	38	3%	213.729	3%	94.002	3%
RESOC Zuid-Oost-Vlaanderen	58	4%	387.590	6%	178.118	6%
RESOC Zuid-West-Vlaanderen	82	6%	278.672	5%	126.093	5%
Streek Maasland	48	3%	117.149	2%	50.246	2%
Streek Midden-Limburg	130	9%	228.534	4%	99.677	4%
Streek Noord-Limburg	23	2%	143.895	2%	64.887	2%
Streek West-Limburg	49	3%	149.877	2%	65.879	2%
Streek Zuid-Limburg	82	6%	187.235	3%	85.812	3%
Buiten Vlaanderen	7	0%	-	-	-	-
Eindtotaal	1.447	100%	6.161.600	100%	2.747.491	100%

Bron: VSAWSE (bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009 en Vlaamse arbeidsrekening (Departement WSE/Steunpunt WSE), jaargemiddelden 2008

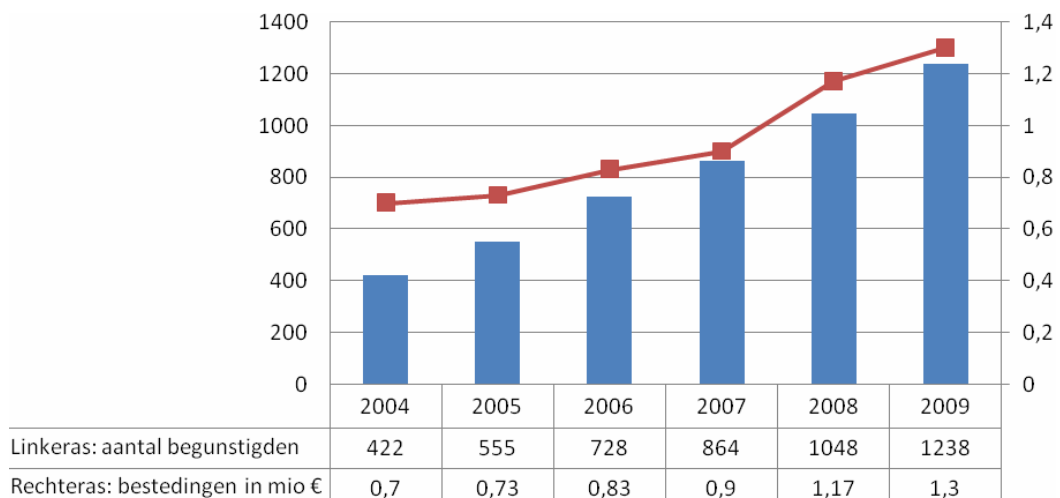
3.8. Arbeidszorg

3.8.1. Evolutie van het bereik en de uitgaven

De hier besproken arbeidszorg is maar een beperkt deel van de arbeidszorg in Vlaanderen. Arbeidszorg wordt immers ook georganiseerd in het kader van de geestelijke gezondheidszorg, de gehandicaptenzorg en het algemeen welzijnswerk.

Jaar na jaar stijgt het aantal doelgroepmedewerkers binnen de arbeidszorg. Het uitgavenpatroon voor de omkadering volgt deze stijgende trend.

FIGUUR 15: AANTAL DOELGROEPWERKNEMERS IN DE ARBEIDSZORG EN TOEGEKENDE VSA-SUBSIDIES

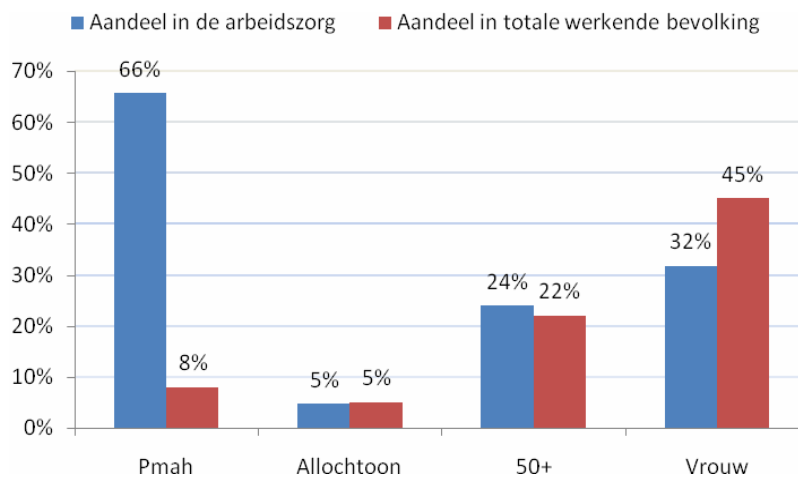

Bron: VSAWSE (bewerking Departement WSE), toestand op 31 december

3.8.2. Diversiteit

Het overgrote deel van de doelgroepmedewerkers is laaggeschoold (76%) en/of arbeidsgehandicapt (66%). Bijna één op vier is ouder dan vijftig jaar en 5% is allochtoon. Vrouwen, zijn in vergelijking met hun aandeel in de totale werkende bevolking, minder sterk vertegenwoordigd.

FIGUUR 16: AANDEEL VAN DE KANSENGROEPEN IN DE ARBEIDSZORG EN IN HET TOTAAL AANTAL WERKENDEN IN VLAANDEREN

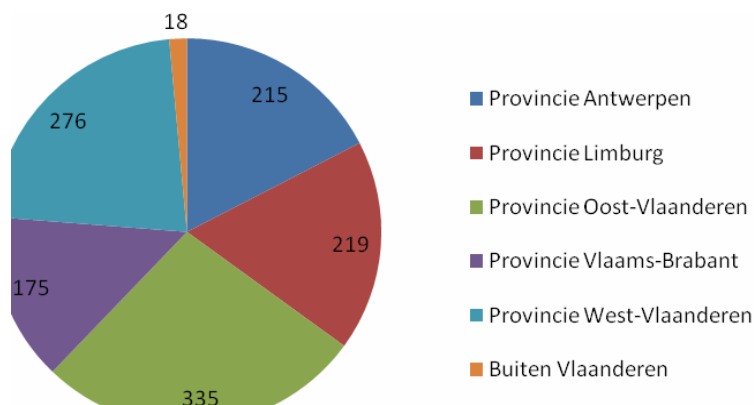

Bron: VSAWSE (toestand 31 december 2009), Enquête naar arbeidskrachten (jaargemiddelde 2008) (bewerking Departement WSE)

3.8.3. Subregionale spreiding

De provincie Oost-Vlaanderen telt met 335 personen het grootste aandeel doelgroepwerknemers in de arbeidsgang, gevolgd door West-Vlaanderen (276 personen), Limburg (219 personen), Antwerpen (215 personen) en Vlaams-Brabant (175 personen).

FIGUUR 17: VERDELING VAN HET AANTAL DOELGROEPWERKNEMERS IN DE ARBEIDSZORG NAAR PROVINCIE, VOLGENS DE WOONPLAATS VAN DE WERKNEMER

Bron: VSAWSE (bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009

De verdeling naar RESOC/streek laat zien dat vooral RESOC Gent (11%) en RESOC Turnhout (11%) een opvallend groot aandeel arbeidsgangmedewerkers tellen. Andere regio's, zoals RESOC Oostende (1%), tellen dan weer opvallend weinig arbeidsgangmedewerkers.

TABEL 8: DOELGROEPWERKNEMERS IN DE ARBEIDSZORG, TOTALE BEVOLKING EN TOTAAL AANTAL WERKENDEN IN DE VLAAMSE RESOC'S/STREKEN

RESOC/Streek	Doelgroep- werknemers		Bevolking	Bevolking (%)	Werkenden	Werkenden (%)
	AZ	(%)				
RESOC Antwerpen	50	4%	969.563	16%	407.224	15%
RESOC Brugge	79	6%	275.599	4%	123.577	4%
RESOC Dender-Waas	92	7%	423.421	7%	191.629	7%
RESOC Gent	139	11%	379.846	6%	169.653	6%
RESOC Halle-Vilvoorde	69	6%	584.416	9%	259.578	9%
RESOC Leuven	106	9%	475.816	8%	218.031	8%
RESOC Mechelen	31	3%	319.107	5%	143.374	5%
RESOC Meetjesland	20	2%	217.627	4%	101.604	4%
RESOC Oostende	12	1%	149.287	2%	61.181	2%
RESOC Roeselare-Tielt	48	4%	233.200	4%	108.823	4%
RESOC Turnhout	134	11%	427.037	7%	198.106	7%
RESOC Westhoek	66	5%	213.729	3%	94.002	3%
RESOC Zuid-Oost-Vlaanderen	84	7%	387.590	6%	178.118	6%
RESOC Zuid-West-Vlaanderen	71	6%	278.672	5%	126.093	5%
Streek Maasland	64	5%	117.149	2%	50.246	2%
Streek Midden-Limburg	60	5%	228.534	4%	99.677	4%
Streek Noord-Limburg	23	2%	143.895	2%	64.887	2%
Streek West-Limburg	42	3%	149.877	2%	65.879	2%
Streek Zuid-Limburg	30	2%	187.235	3%	85.812	3%
Buiten Vlaanderen	18	1%	-	-	-	-
Eindtotaal	1238	100%	6.161.600	100%	2.747.491	100%

Bron: VSAWSE (bewerking Departement WSE), toestand op 31 december 2009 en Vlaamse arbeidsrekening (Departement WSE/Steunpunt WSE), jaargemiddelden 2008

2.2.7 De uitstroom uit de sociale inschakelingsprogramma's naar werk

Onderstaande tabel geeft weer, voor iedereen die in de loop van de jaren 2006- 2009 deelnam aan een programma (A), hoeveel daarvan in de loop van het jaar uitgestroomd zijn uit het programma (B1 en B2) en hoeveel er zes maand nadat ze uitgestroomd zijn aan het werk waren (C).

A = het cumulatief bereik, d.w.z. de deelnemers op 1 januari + alle instromers in het jaar

B = de uitstromers uitgedrukt in personen (B1) en in percentages (B2)

C = de uitstromers naar werk op basis van de Dimona meting (RSZ-aangiften)

C/B1 = dat deel van alle uitstromers dat is uitgestroomd naar werk

C/A = dat deel dat uitgestroomd is naar werk van iedereen die in de loop van het jaar deelnam aan het programma

Tabel 9 : Uitstroom naar Werk (2006-2009)

Programma	Jaar	A	B1*	B2	C	C/B1**	C/A
		Cumulatief bereik	Uitgestr. (aantal)	Uitgestr. %	Uit naar Werk		
SW (doelgroep)	2006	3 269	476	14.6	180	37.8	5.5
	2007	3 658	540	14.8	198	36.7	5.4
	2008	4 100	582	14.2	173	29.7	4.2
	2009	4 511	495	11.0	132	26.7	3.0
Invoeg (Totaal)	2006	2 260	488	21.6	281	57.6	12.4
	2007	2 913	645	22.1	430	66.7	14.8
(excl.collect. Invoeg)	2008	2 922	723	24.7	455	62.9	15.6
	2009	2 857	811	28.4	552	68.1	19.3
Invoeg Niet-Dienstench	2006	1 172	309	26.4	189	61.1	16.1
	2007	1 243	326	26.2	220	67.5	17.7
	2008	1 731	428	24.7	306	71.5	25,7
	2009	938	346	36.9	238	68.8	25.4
Invoeg Dienstencheque	2006	762	133	17.5	74	55.6	9.7
	2007	1 286	195	15.2	112	57.4	8.7
	2008	1 191	295	24.8	149	50.5	8.6
	2009	1 919	465	24.2	314	67.5	16.4
Collectieve Invoeg	2006	326	46	14.1	18	39.1	5.5
	2007	384	124	32.3	98	79.0	25.5
Lokale Dienst. Econ.	2008	967	151	15.6	77	49.0	9.7
	2009	1 713	256	14.9	133	51.9	7.8

* Deze aantallen wijken lichtjes af van die in de tabel 6 met het overzicht van bereik- in- en uitstroom omdat hier enkel personen zijn opgenomen die in de Dimona-meting konden worden teruggevonden. De grootste afwijking in 2009 is er voor de SW (26), en de LDE (10).

** Niet alle uitstromers stromen uit naar werk (bijvoorbeeld: pensionering, langdurige ziekte, werkloosheid).

Bron : VSAWSE en VDAB, *Bewerking Departement WSE*

In 2009 was in de SW een daling van het aandeel dat uitstroomt ten op zichte van de drie voorafgaande jaren (B2). Het aandeel dat uitstroomt naar werk zakt elk jaar volgens beide metingen (C/B1 en C/A).

Voor de invoeg is vooral de recente stijging van de uitstroom naar werk in het dienstenchequesegment opvallend. Men kan vermoeden dat veel van die mensen binnen het invoegbedrijf zelf in dienst zijn genomen.

In de lokale diensteneconomie is het aandeel uitstromers en ook de uitstroom naar werk vrij constant. Volgens deze meting zijn er geen gegevens voor de beschutte werkplaatsen, maar een enquête van de Vlaamse Federatie voor Beschutte Werkplaatsen heeft uitgewezen dat de uitstroom naar werk al jaren zeer gering is (ongeveer 1%).

Bij de interpretatie van de uitstroombcijfers moet er rekening mee gehouden worden dat de deelnemers aan SW, BW en LDE voor onbepaalde duur aan het programma kunnen deelnemen terwijl men aan de invoegprogramma's maar een beperkte periode kan deelnemen. In die laatste is er dus een 'automatische' uitstroom omdat er een einde komt aan de subsidiëring, terwijl de programma's van onbepaalde duur afgezien van pensionering en ziekte e.d. zelfs helemaal geen uitstroom zouden kunnen hebben. Bij de programma's van beperkte duur speelt ook de 'maturiteit' van het programma een rol, in die zin dat er in een pas opgestart programma (cfr. LDE) in de eerste periode weinig 'automatische' uitstroom zal zijn en de omvang van de jaarlijks toegekende extra plaatsen ook de omvang en het tijdstip van de "automatische" uitstroom bepaalt.

4. STRATEGISCHE EN OPERATIONELE DOELSTELLINGEN

4.1. SD 1: Meer werk op maat van mensen

Zoveel mogelijk mensen evenveel kansen op werk bieden, kan enkel slagen indien zoveel mogelijk werkgevers bereid zijn om met deze mensen op een passende manier en op maat aan de slag te gaan. Om deze ambitieuze doelstelling te realiseren is een coherent en maatgericht ondersteuningsbeleid nodig.

De Vlaamse Regering engageerde zich in het Regeerakkoord 2009-2014 om de verschillende tewerkstellingsmaatregelen beter op elkaar af te stemmen. In uitvoering daarvan werkt het beleidsdomein Werk en Sociale Economie (WSE) momenteel aan één transparant Vlaams kader voor tewerkstellingsmaatregelen in alle ondernemingen en organisaties, inclusief die in de sociale economie. Afstemming met de federale en Europese regelgeving is hierbij cruciaal.

Rekening houdend met de afstand tot de arbeidsmarkt wordt een matrix van 4 modules tot ondersteuning van de beoogde (potentiële) werknemers en/of werkgevers vooropgesteld. Deze modules zijn (1) opleiding op de werkvloer, (2) begeleiding op de werkvloer (omkadering), (3) een loonpremie (op basis van de afstand tot de arbeidsmarkt) en (4) aanpassing van de werkplek/arbeidsomgeving. De modules zijn onderling combineerbaar naargelang de noden van de betrokken werknemer.

De pijler ‘maatwerken vanuit sociale economie’ krijgt een plaats binnen deze matrix. Vertrekkend vanuit de noden van de werkzoekende en de werknemer wordt de ondersteuning aan de beschutte werkplaatsen, de sociale werkplaatsen en de invoegmaatregel hierin ondergebracht. De uitgangspunten van het principeakkoord maatwerken, dat begin 2009 gesloten werd tussen de sociale partners en de Vlaamse Regering, worden conform het regeerakkoord in deze pijler vertaald. De poort naar een ‘socialere economie’ staat open.

4.1.1. Bereik

Onder de pijler ‘maatwerken vanuit sociale economie’ wordt de ondersteuning aan de beschutte werkplaatsen, de sociale werkplaatsen en de invoegmaatregel ondergebracht.

Eind 2009 worden binnen deze maatregelen meer dan 21.000 doelgroepwerknemers tewerkgesteld:

- In de beschutte werkplaatsen gaat het volgens de sociale balansen over 15.439 doelgroepwerknemers, tzt personen met een handicap tewerkgesteld in productie (13.909 VTE). Daarnaast worden in de BW's 2717 mensen in omkadering, tewerkgesteld, waarvan 333 personen met een handicap. Dit komt neer op 2529 VTE.
- In de Sociale werkplaatsen zijn er op dat moment 3.990 doelgroepwerknemers (3.504 VTE) aan het werk en nemen 942 personeelsleden (727 VTE) de wettelijk verplichte (1 op 5 norm) en dus gesubsidieerde begeleiding van de doelgroepwerknemers op zich.
- Via de invoegmaatregel zijn 2042 doelgroepwerknemers (1296 VTE) aan het werk.

4.1.2. Realisaties

Een principekader met afspraken over politieke en financiële verantwoordelijkheden

Met de minister bevoegd voor Werk werd een principekader afgesproken dat duidelijkheid schept over de politieke en financiële verantwoordelijkheden bij de uitvoering van de tewerkstellingsmatrix. Het beleid Sociale Economie is verantwoordelijk voor:

- de uitwerking van de modules van collectieve inschakeling (minstens 5 VTE op dezelfde werkvloer)
- de eventuele modules loonpremie, de begeleiding en immateriële arbeidspostaanpassing bij doorstroom vanuit de sociale economie gedurende de periode van terugkeergarantie

Over de randvoorwaarden voor inschaling en een eenduidig premiestelsel is afgesproken dat mensen op basis van hun inschaling een persoonlijk krediet en dus een maatpak krijgen. Dit krediet of 'de rugzak' kan bestaan uit één of een combinatie van modules die op elkaar afgestemd zijn in functie van de noden. De aanvraag verloopt via de trajectbegeleider.

Het krediet bestaat uit een collectief basiskrediet dat bij een 'hogere' nood (geïdentificeerd bij screening) aangevuld kan worden met een extra en/of verhoogde module in functie van de afstand tot de arbeidsmarkt. Het begrip 'afstand tot de arbeidsmarkt' is dan wel geen stabiel gegeven, in deze context biedt het een indicatie van competentieachterstand.

Dit krediet zou per definitie tijdelijk, maar wel verlengbaar zijn. Hierdoor kunnen mensen voor het einde van de termijn een nieuwe aanvraag doen op basis van hun noden. Voor personen met een arbeidshandicap kan, als de aard van de handicap geen evolutie naar mindere ondersteuning toelaat, hierop een uitzondering gemaakt worden. Als dat nodig blijkt, kan uitaard bijkomende ondersteuning gevraagd worden. Het inbouwen van een tijdelijk krediet moet de effectiviteit en efficiëntie van ondersteuning op lange termijn ten goede komen. De koppeling naar POP en de opvolging hiervan liggen in het verlengde van dit voorstel.

Diezelfde achterliggende gedachte verklaart ook waarom de inzet van het krediet verschilt naargelang het gaat om een individuele of collectieve inschakeling.

Bij individuele inschakeling krijgt de klant het krediet, waardoor hij zelf kan kiezen met welke dienstverlener hij wil samenwerken voor de invulling van de toegewezen modules. Is hij niet in staat om zelf te beslissen of ingeval van conflict met de werkgever kan de trajectbegeleider als tussenpersoon optreden.

Bij collectieve inschakeling komt het krediet toe aan de werkgever. Hij moet de beschikbare middelen dan zo optimaal mogelijk inzetten om te komen tot de meest geschikte ondersteuning van ieder individu.

Evident, doch belangrijk is dat de uitvoerders van de modules een kwaliteitsvolle dienstverlening bieden. Ingeval meerdere dienstverleners zich aanbieden, is het belangrijk dat potentiële klanten zich een goed beeld kunnen vormen van het aanbod.

Met deze principes in het achterhoofd werd de uitwerking van de regelgeving maatwerken opgestart.

Een oplossing voor de personen met ernstige arbeidsbeperkingen als gevolg psycho-sociale problemen

De vrijheidsgraden van het maatwerkdecreet worden voor een stuk beperkt door de Europese kaders. Hierdoor dreigen personen met een psychosociale problematiek uit de boot te vallen. Zij vallen immers niet onder de Vlaamse definitie van personen met een arbeidshandicap, maar hebben wel nood aan ondersteuning op lange termijn met het oog op een succesvolle inschakeling. Daarom heeft het beleidsdomein WSE samen met de koepel van de sociale werkplaatsen (SST) een argumentatie uitgewerkt waardoor de doelgroep van de sociale werkplaatsen binnen het maatwerkverhaal een

correcte inschaling kan krijgen, rekening houdend met de Europese groepsvrijstellingsverordening. Op basis van het R-pasonderzoek¹, een ontrafeling van de problematiek in relatie tot de stoorniscodelijst en een toelichting over de screeningsmethodiek werd in september 2010 op een informeel overleg met de Europese Commissie groen licht gegeven voor deze aanpak. Voor deze groep kan er dus een hogere ondersteuning op lange termijn uitgewerkt worden binnen het maatwerkverhaal.

Afstemming met federale werkgelegenheidsbeleid

Het Departement WSE heeft een overzicht gemaakt van de combinatiemogelijkheden en knelpunten tussen de federale en Vlaamse maatregelen, rekening houdend met de Europese krijtlijnen. De nota staat op de agenda van de eerste gemeenschappelijke beleidsraad WSE van het najaar. Uiteraard worden ook de besprekingen rond een mogelijke staatsvorming nauwlettend in het oog gehouden.

Werkgelegenheid- en investeringsplan (WIP)

Het WIP voorziet een groeipad voor sociale economie voor de periode 2010-2011. In 2010 was hiervoor 2 miljoen euro beschikbaar. De uitgangspunten en criteria voor de realisatie van het groeipad werden met de betrokken sectoren en de sociale partners afgestemd. In 2010 werd een uitbreiding van 180 VTE doelgroepwerknemers en 45 VTE omkaderingspersoneel gerealiseerd bij de sociale werkplaatsen. Daarnaast werden in het kader van het VIA-akkoord bijkomend 42 VTE doelgroepwerknemers en 8 VTE omkaderingspersoneel toegekend. De overige WIP-middelen gingen naar de uitbouw van de lokale diensteneconomie (zie verder).

Economische relancemaatregelen voor de beschutte werkplaatsen

Hoewel de economische crisis stilaan opklaart, was het bij de jaarovergang van 2009 naar 2010 duidelijk dat voor veel bedrijven de bladzijde nog niet was omgeslagen, ook in de sociale economie. Vooral de beschutte werkplaatsen kampten met moeilijkheden. Die sector, goed voor een tewerkstelling van ruim 19.000 werknemers, werkt immers voornamelijk in onderaanneming van reguliere bedrijven. De maatregelen, die eind 2008 werden genomen om de economische crisis te counteren liepen af in 2009.

Voortbouwend op deze herstelmaatregelen werd in nauw overleg met de sociale partners van de sector beslist om een relanceplan uit te werken voor 2010. Daarin zijn maatregelen opgenomen die de tewerkstellingskansen van mensen met een arbeidshandicap versterken op korte, halflange en lange termijn. Op 23 juli 2010 nam de Vlaamse Regering akte van dit plan.

Dit relanceplan is meer dan een bundeling van acties die beschutte werkplaatsen in staat moeten stellen de crisis te overbruggen. Naast een maximaal behoud van tewerkstelling in de beschutte werkplaatsen, trekt dit plan de kaart van innovatie door beschutte werkplaatsen te ondersteunen in hun zoektocht naar nieuwe markten. Zo wordt een bijkomend kader aangeboden met 5 relancemaatregelen dat de werkplaatsen stimuleert om hun organisaties nog te versterken, zodat de doelstelling van tewerkstelling van personen met een arbeidshandicap wordt gegarandeerd of zelfs nog versterkt.

De inspanningen van de overheid samen met de sector van de beschutte werkplaatsen hebben tot op heden een maximaal behoud van tewerkstelling kunnen realiseren.

Vooruitlopend op dit relanceplan werd met de sociale partners van de sector afgesproken om de **verruimde aanmoedigingspremies** van de private sector open te stellen voor de omkaderingsleden van de beschutte werkplaatsen. Dit kadert binnen de uitvoering van het WIP. Op 7 mei 2010 besliste de Vlaamse Regering tot de toekenning van een premie aan het omkaderingspersoneel in beschutte werkplaatsen in moeilijkheden of in herstructurering. Hiervoor werd 2.412.000 euro uitgetrokken. Het besluit is van kracht sinds 1 januari 2010 en loopt gedurende één jaar. Beschutte werkplaatsen konden

---

¹ Bron : H. Moenaert (2009) R-pas 2008. Onderzoek naar arbeidscompetenties, randvoorwaarden en begeleidingsnood in Arbeidszorg en Maatwerk. Eindrapport. Federatie van Consultatiebureaus.

een aanvraag indienen tot 30 juni 2010. Slechts 1 beschutte werkplaats diende een aanvraag in voor 59 omkaderingswerknemers. De kostprijs bedraagt 36.918 euro.

Naast de aanmoedigingspremies voor de omkaderingsleden bevat het relanceplan nog 4 andere actieterreinen:

(1) De verlenging van de maatregel uit 2009 van de verrekening van dagen economische werkloosheid bij de *eindejaarspremie* voor de productiewerknemers werd definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 8 oktober 2010.

Van het in 2009 beschikbare budget van 3.512.000 euro werd 696.826 euro uitbetaald. 11 van de 67 erkende beschutte werkplaatsen ontvingen geen subsidie omdat ze minder dan 21 dagen economische werkloosheid hadden. 2 werkplaatsen hadden helemaal geen economische werkloosheid. Voor 2010 wordt het budget op 750.000 euro begroot.

(2) De lancering van een *oproep innovatie* ter ondersteuning van de relance. (zie SD 4).

(3) Verdere doorgedreven inspanningen op het vlak van *vorming, training en opleiding* van de werknemers. In 2009 werd in het relanceplan 'Herstel het vertrouwen' van de Vlaamse overheid 1 miljoen euro vrijgemaakt binnen het Europees Sociaal Fonds (ESF) voor opleidingen voor zowel omkadering als doelgroepwerknemers. De doelstelling hierbij was om enerzijds de uren economische werkloosheid te beperken en anderzijds om de niet-productie-uren aan te wenden voor competentieontwikkeling en bijscholing. Zo werd er zowel naar de doelgroep als naar de omkadering een totaalpakket aan opleidingen verstrekt in 2009 en 2010.

Op 6 maanden tijd werden 115.495 deelnemersuren voor 6.897 werknemers gerealiseerd, waarvan 5.328 uit de doelgroep. In totaal werden 25.711 uren opleiding georganiseerd, waarvan 13.521 door interne opleiders (omkaderingspersoneel in de werkplaatsen). De aard en inhoud van de opleidingen was zeer divers: zowel algemeen als technisch, individueel (training-on-the-job) als in groep, en zowel standaard als op maat.

De cijfers tonen aan dat de sector maximaal inschreef op deze maatregel als alternatief voor economische werkloosheid. Een eerste afstemming met de sociale partners vond al plaats om binnen het beschikbaar krediet van de beschutte werkplaatsen bijkomende opleidingen, trainingen en vormingen te ondersteunen voor eind 2010 en 2011.

(4) Een maatgericht ondersteuningsbeleid vraagt een duidelijk zicht op het profiel, de noden en de uitdagingen van de sector. Vertrekkend van de uitdagingen waar de werkplaatsen voor staan, wordt daarom ingezet op *het scherp stellen van het economisch profiel van de sector*.

Samenwerkingsakkoord tussen AWIPH en VDAB/VSAWSE

Na advies van de SERV en de Raad van State heeft de Vlaamse Regering op 10 september 2010 haar definitieve goedkeuring gehecht aan het ontwerpdecreet dat instemt met het samenwerkingsakkoord tussen het Agence Wallone pour l'Intégration des Personnes Handicapées de VDAB en het VSAWSE rond de integratie van personen met een handicap. Het samenwerkingsakkoord zorgt ervoor dat personen met een handicap die in het ene deelgebied wonen, onder bepaalde voorwaarden ook bijstand kunnen genieten in het andere deelgebied. Het ontwerp van instemmingsdecreet werd ingediend bij het Vlaams Parlement.

Vlaams Inter-professioneel Akkoord

Het huidige akkoord (2006-2010) van de social - en de non-profit werd voor de beschutte en sociale werkplaatsen volgens planning en afspraken verder uitgevoerd. De in 2009 en 2010 voorziene middelen voor de kwaliteitsverbetering en de koopkrachtversterking werden uitgekeerd. Daarnaast

werden in het kader van het uitbreidingsluik van dit akkoord voor de sociale werkplaatsen in 2010 opnieuw 50 VTE arbeidsplaatsen (42 doelgroep en 8 omkadering) gecreëerd met een budget van 520.000 euro.

4.1.3. Beleidsopties

Decreet maatwerken

Rekening houdend met het resultaat van het informeel overleg met de Europese Commissie en de visies van alle betrokken stakeholders wordt gemikt om tegen de zomer een voorontwerp van decreet maatwerken klaar te hebben. In lijn met de doelstellingen in het Vlaams Regeerakkoord zal bij de uitwerking ervan veel aandacht gaan naar administratieve vereenvoudiging. Dat moet zich ook vertalen in aangepaste informatica-instrumenten om de procedures te ondersteunen.

Groeipad

In het **werkgelegenheid- en investeringsplan** (WIP) is een groeipad sociale economie voorzien voor de periode 2010-2011 voor een totaal bedrag van 6.000.000 euro. Na de realisatie van het groeipad in 2010 rest een budget van 1.700.000 euro ter realisatie van een groeipad sociale economie in 2011. Er zal met de betrokken sectoren en de sociale partners afgestemd worden over de uitgangspunten en criteria (waaronder het voorkomen van marktverstoring) waarbinnen het groeipad gerealiseerd kan worden.

Relanceplan

In het najaar 2010 worden de actieterreinen van het relanceplan verder vorm gegeven zodat ze in 2011 in volle uitvoering zijn. Zo wordt het voorstel van het plan van aanpak met betrekking tot vormingen, trainingen en opleidingen van werknemers in samenwerking met de sociale partners en het VIVO verder uitgewerkt. De onderlinge samenwerking wordt periodiek opgevolgd en de verouderde richtlijnen met betrekking tot het enclavewerken worden geactualiseerd in samenwerking met de sociale partners. De gelijkschakeling van dagen economische werkloosheid bij de berekening van de eindejaarspremie wordt eind 2010 uitgevoerd.

Vlaams Inter-professioneel Akkoord

Binnen het huidige akkoord is nog een laatste uitbreidingsronde opgenomen voor de sociale werkplaatsen. In 2011 worden bijkomend 50 VTE arbeidsplaatsen (42 voor doelgroep en 8 voor omkadering) voorzien. De andere afspraken worden verder uitgevoerd.

Het Vlaams Intersectoraal Akkoord voor de periode 2005-2010 is op kruissnelheid gekomen. We gaan dan ook vanaf het najaar 2010 in overleg met de sociale partners met het oog op het bereiken van een nieuw akkoord voor de social profit.

4.1.4. Budget

Het beschikbare krediet voor de beschutte werkplaatsen is terug te vinden op basisallocatie JC0 JE 205 3300, en bedraagt voor 2011 228.117.000 euro (zonder index- deze wordt provisioneel toegekend)

Het beschikbare krediet voor de sociale werkplaatsen is terug te vinden op basisallocatie JC0 JE 202 3300, en bedraagt voor 2011 54.838.000 euro exclusief VIA middelen

Het beschikbare krediet voor de invoegmaatregel is terug te vinden op basisallocatie JC0 JE 201 3200, en bedraagt voor 2011 6.311.000 euro

De middelen van het WIP staan nog provisioneel op de JB0 JB102 0100. In 2011 zal een herverdelingsbesluit worden opgesteld waarbij de middelen zullen toegewezen worden aan de juiste BA's.

Budget relance:

Binnen de *beschikbare reguliere kredieten* van de beschutte werkplaatsen wordt 825.000 euro gereserveerd voor het plan van aanpak met betrekking tot de vormingen, trainingen en opleidingen van de werknemers. Voor het gelijkstellen van dagen economische werkloosheid bij de berekening van de eindejaarspremie in 2010 is eveneens 750.000 euro voorzien.

Budget VIA:

Voor de uitbreiding van de sociale werkplaatsen in het huidige akkoord werd 520.000 euro voorzien op JC0 JE 202 3300.

4.2. SD 2: Minder maatschappelijke noden door meer maatschappelijke diensten te koppelen aan de inschakeling van kansengroepen

LOKALE DIENSTENECONOMIE

Als tweede pijler voor de sociale economie schuift het Vlaamse Regeerakkoord de lokale diensteneconomie naar voren. Het basisidee van het decreet lokale diensteneconomie is de uitbouw van een aanvullend dienstenaanbod vanuit de overheid dat nauw aansluit op maatschappelijke trends en noden, zoals de vergrijzing, verduurzaming, de combinatie arbeid-privé, ... Door de inschakeling van kansengroepen te bevorderen én de principes van maatschappelijk verantwoord ondernemen in diensten te verankeren creëren deze diensten een dubbele maatschappelijke meerwaarde. Om het potentieel van de lokale diensteneconomie maximaal te benutten, wordt de bestaande regelgeving op basis van een grondige evaluatie bijgestuurd. Aandachtspunten hierbij zijn afstemming, vereenvoudiging, complementariteit, doorstroom en kwaliteit.

4.2.1. Bereik

Eind 2009 werken er 1.447 doelgroepwerknemers (1.231 VTE) en 309 omkaderingspersoneelsleden (237 VTE) binnen het kader van de lokale diensteneconomie.

4.2.2. Realisaties

Een onderbouwde bijsturing van de regelgeving

Op 1 januari 2008 trad het structurele kader voor de lokale diensteneconomie in werking. De lokale diensteneconomie is een jonge maatregel en heeft nog wat kinderziekten. Daarom zal de bestaande regelgeving bijgestuurd worden op basis van een grondige evaluatie. Tegen het najaar is de consultatieronde bij de stakeholders afgerond. Alle informatie is dan beschikbaar om verbetervoorstellen te formuleren.

Deze informatie werd verzameld via een schriftelijke bevraging van alle projecten, ronde tafels met de sector, evaluatierapporten van de stakeholders (VVSG, koepel LDE, de aangrenzende beleidsdomeinen, het VSAWSE) en de inspectieverslagen van de Vlaamse sociale inspectie. Momenteel werkt de SERV aan haar aanbevelingen en onderzoekt het Departement WSE samen met de VDAB of de huidige definiëring van de doelgroep nog voldoende aansluit op de noden van de arbeidsmarkt.

Op dit moment zijn er verschillende klaverbladen in uitvoering.

Voor de volgende klaverbladen werden een aantal stappen gezet ter evaluatie en bijsturing.

- De integratie-oefening van de groenjobs en de mina-werkers is aan de gang. In functie daarvan loopt een onderzoek naar de optimalisatie en afstemming van beide systemen. Dit onderzoek wordt gefinancierd vanuit het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). Departement WSE en VSAWSE zijn lid van de stuurgroep. De resultaten van dit onderzoek worden verwacht in oktober.
- De projecten energiesnoeiers worden verder opgevolgd in samenspraak met het Vlaams Energie Agentschap, KOMOSIE, de bouwsector en de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen.
- Voor alle projecten, met uitzondering van diegene waar inspectie een negatief advies formuleerde, worden vanuit Toerisme Vlaanderen de klaverbladmiddelen verlengd via jaarlijkse subsidiebesluiten in afwachting van de verankering.
- Met het beleidsdomein WVG lopen gesprekken die niet alleen moeten zorgen voor een optimalisatie van het bestaande klaverblad aanvullende en logistieke thuishulp, maar waarin binnen een breed kader ook gezocht wordt naar kansen om de dienstverlening en werkgelegenheid in de thuiszorg en kinderopvang te versterken. Samen met de minister van Welzijn is een traject opgestart rond competentieversterking.

De klaverbladen buurtsport (in het kader van het participatiedecreet), huisbewaarder in de sociale huisvesting, flexibele en occasionele kinderopvang, buurtgerichte kinderopvang en de fietspunten werden verder gezet zoals gepland.

Groeipad

Op 1 september 2010 werden in het kader van het WIP-groeipad (220 VTE) nog bijkomend 198,95 VTE doelgroepwerknemers en 26,60 VTE omkaderingspersoneelsleden aan initiatieven in de lokale diensteneconomie toegekend. Een aantal dossiers - voor ongeveer 20 VTE doelgroepwerknemers en 5,1 VTE omkaderingsleden - zit nog in beslissingsfase. Na realisatie van deze erkenningen zal het voorziene groeipad volledig ingevuld zijn.

Ondersteuning van de regierol van lokale besturen bij de uitbouw van de lokale diensteneconomie.

De ondersteuning van centrumsteden voor de uitbouw van hun lokale regierol werd verlengd. Het project 'regie-ondersteuning voor lokale besturen binnen de RESOC's werd een laatste keer verlengd met het oog op inbedding van deze ondersteuning in de nieuwe ondersteuningsstructuur. (zie SD 4)

4.2.3. Beleidsopties**Bijsturing van de regelgeving**

De informatie, verzameld tijdens het evaluatieproces, wordt tegen het voorjaar 2011 omgezet in concrete beleidsaanbevelingen. Daarna zullen die afgetoetst worden met de stakeholders en vervolgens vertaald worden in voorstellen tot wijziging van het decreet.

Naar een verdere structurele verankering van de klaverbladfinanciering***Groen / Mina***

Na oplevering van de resultaten van het onderzoek rond de administratieve vereenvoudiging en integratie van de stelsels MINA en groenjobs eind 2010, wordt een beleidsvoorstel uitgewerkt in nauwe samenspraak met de betrokken administratie LNE. Op basis daarvan zal samen met de minister bevoegd voor Leefmilieu en Natuur een meer sluitend klaverblad worden uitgewerkt. Duurzame en kwalitatieve jobs, een significante verlaging van de administratieve lasten voor alle betrokkenen en een optimale mens- en milieuvriendelijke dienstverlening zijn daarbij essentiële bouwstenen.

Energie

Op het vlak van energiebesparing is er nog een pak werk op de private en sociale woningmarkt. Door een gerichte inschakeling van sociale economie bedrijven kan de energie-efficiëntie van de sociale woningen in versneld tempo worden aangepakt. In overleg met het VEA en in afstemming met de bouwsector zullen de lopende projecten die focussen op energie en kansengroepen geëvalueerd worden. Daarnaast zullen innovatiepistes ontwikkeld worden, die zich bevinden op het snijvlak hernieuwbare energie, energiearmoede en energiebesparing. Dit moet ons helpen bij de uitwerking van een nieuw structureel klaverblad vanaf najaar 2011.

Toerisme

Het gesprek met de minister bevoegd voor Toerisme over de structurele verankering wordt terug aangevat.

Huisbewaarder in de sociale huisvesting

In 2011 zal er samen met het beleidsdomein Wonen een inhoudelijke evaluatie van de lokale diensten huisbewaarder in de sociale huisvesting gemaakt worden in functie van het verfijnen en versterken van dit klaverblad.

Kinderopvang

Streefdoel is de verankering van de lokale diensten binnen het nieuwe Decreet Kinderopvang. Daarnaast wordt meegewerkt aan competentieversterkende trajecten binnen de kinderopvang.

Logistieke en Aanvullende Thuishulp

In samenspraak met de stakeholders wordt het klaverblad geëvalueerd en bijgestuurd. Op het overleg van 2 juli 2010 met de VVDG, de koepel LDE, de bevoegde administraties en kabinetten werd afgesproken om in het najaar een aantal werkgroepen op te starten om de belangrijkste knelpunten uit te klaren.

In september vindt een administratief-technische werkgroep plaats met vertegenwoordigers van de initiatieven lokale diensteneconomie, de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg en de administratie. Deze werkgroep zal concrete voorstellen formuleren aan beide ministers over een aantal vragen en uitdagingen rond meer administratief-technische aangelegenheden (bijvoorbeeld doorstroming van subsidiëring, gepresteerde uren, ...).

Een tweede werkgroep, die ook start in september, evalueert de samenwerkingsovereenkomst met onder meer de taakinfilling van de doelgroepwerknemer en de informatiedoorstroom vanuit het één-loket.

Eens deze twee werkgroepen hun opdracht afgerond hebben, buigt een derde zich over de instroom van doelgroepwerknemers in en doorstroom vanuit de lokale diensten naar de diensten gezinszorg.

Buurtsportbegeleiders in de lokale diensteneconomie

De lokale diensten' buurtsportbegeleiders', opgestart in kader van de proeftuin sport van het participatiedecreet en het decreet lokale diensteneconomie, worden gecontinueerd. De projecten 'buurtsportbegeleiders' worden in het najaar 2010 tussentijds geëvalueerd door de administratie CJSM en waar nodig bijgestuurd.

In het verlengde van de klaverbladen 'energiesoepers' en 'huisbewaarders in de sociale huisvesting' zal ik samen met mijn collega bevoegd voor jeugd onderzoeken of een samenwerking met ondernemingen in de sociale economie kan opgezet worden in functie van het investeren in onderhoud en (brand)veiligheid van jeugdlokalen.

Groeipad

In het **werkgelegenheid- en investeringsplan** is een groeipad sociale economie voorzien voor de periode 2010-2011 voor een totaal bedrag van 6 mio euro. Na de realisatie van het groeipad in 2010 rest een budget van 1,7 mio euro ter realisatie van een groeipad sociale economie in 2011. Er zal met de betrokken sectoren en de sociale partners afgestemd worden over de uitgangspunten en criteria waarbinnen het groeipad gerealiseerd kan worden.

4.2.4. Budget

In 2011 is voor de maatregel lokale diensteneconomie een totaal budget van 21.649.000 euro gespreid over 14.749.000 euro voor VZW's op JC0 JE 204 3300 en 6.900.000 euro voor lokale overheden op JC0 JE 207 4332.

De middelen van het WIP staan nog provisioneel op de JB0 JB102 0100. In 2011 zal een herverdelingsbesluit worden opgesteld waarbij de middelen zullen toegewezen worden aan de juiste BA's.

ARBEIDSZORG

Arbeidszorg wil arbeidmatige activiteiten aanbieden aan personen die nood hebben aan of de behoefte voelen om te werken, maar die (nog) niet (meer) in staat zijn om in het reguliere of beschermde arbeidscircuit te functioneren. In arbeidszorg staat werken centraal, maar de zorg voor de persoon is ook zichtbaar aanwezig. In het ideale geval is arbeidszorg een opstap naar betaalde arbeid. Arbeidszorg komt voor in diverse domeinen: geestelijke gezondheidszorg, de gehandicaptensector, het algemeen welzijnswerk en de sociale werkplaatsen. Structureel is arbeidszorg enkel verankerd in de regelgeving sociale werkplaatsen en in de dagcentra voor personen met een handicap in het kader van begeleid werk.

4.2.5. Bereik

De experimenten kregen een erkenning voor een totaal van 280.020 uren arbeidszorg (op jaarbasis), wat neerkomt op 179,5 VTE arbeidszorgmedewerkers.

De sociale werkplaatsen kregen naast de bestaande toekenning voor 303,40 VTE arbeidzorgmedewerkers een uitbreiding voor 87,26 VTE arbeidszorgmedewerkers tot 31 december 2010.

4.2.6. Realisaties

Het Vlaams Regeerakkoord wil werk maken van een Vlaams geïntegreerd beleidskader arbeidszorg. In voorbereiding op de gesprekken met het beleidsdomein WVG maakte het beleidsdomein WSE een overzicht van mogelijkheden en knelpunten in het huidige Vlaamse landschap arbeidszorg. Er werd ook een gemeenschappelijke visie arbeidszorg voor WSE ontwikkeld.

De experimenten arbeidszorg in uitvoering van het voormalige Meerbanenplan werden verlengd van 1 april 2010 tot en met 31 december 2010. Dit in functie van een optimale benutting van het beschikbare budget en met het oog op een nieuw geïntegreerd beleidskader. In totaal gaat het over 30 experimenten waarvan 27 verlengingen en 3 nieuwe projecten. Er werd een erkenning toegekend voor een totaal van 280.020 uren arbeidszorg (op jaarbasis), wat neerkomt op 179,5 VTE arbeidszorgmedewerkers. De sociale werkplaatsen kregen een uitbreiding voor 87,26 VTE arbeidszorgmedewerkers tot 31 december 2010.

4.2.7. Beleidsopties

Op basis van de gemeenschappelijke visie van WSE rond arbeidszorg zal met WVG een geïntegreerd beleidskader ontwikkeld worden.

De experimenten en structurele arbeidszorg binnen WSE lopen verder. De extra middelen voor arbeidszorg in 2011, voorzien in het werkgelegenheid- en investeringsplan, worden toegevoegd.

4.2.8. Budget

In 2011 is, in afwachting van een geïntegreerd beleidskader, de voortzetting van het experiment arbeidszorg verzekerd. Het in 2010 voor 9 maanden toegekende contingent wordt verlengd voor 12 maanden. Hiervoor is een totaal budget van 2.000.000 euro inclusief de extra middelen uit het WIP voorzien. De middelen van het WIP staan nog provisioneel op de JB0 JB102 0100. In 2011 zal een herverdelingsbesluit worden opgesteld waarbij de middelen zullen toegewezen worden aan de juiste BA's.

Ook de structurele arbeidszorg wordt gecontinueerd hiervoor is een budget van 1.075.000 euro voorzien op JC0 JE 202 3300.

4.3. SD 3: Nieuwe duurzame jobs creëren door doorstroom te realiseren

‘Duurzame’ jobs voor kansengroepen is het oogmerk van de sociale economie. Al mag dat niet verengd worden tot bijkomende jobs in de sociale economie. Ook de doorstroom naar een job in de reguliere sector is een belangrijk kanaal. Elke werknemer die doorstroomt, maakt immers een plaats vrij in de sociale economie voor werkzoekenden.

Doorstroom vanuit sociale economie is de overstap naar een arbeidssituatie met minder intensieve ondersteuning. Dat kan zowel binnen de sociale economie zijn als naar een reguliere arbeidsplaats zonder of met tijdelijke ondersteuning. Dat laatste is niet evident. Sommige mensen zullen nooit doorstromen of zullen dat enkel kunnen mits ondersteuning. Persoonlijke ontwikkelingsplannen zijn een prima instrument om doelgroepwerknemers in de sociale economie een mooi loopbaanperspectief te bieden, op eigen ritme en rekening houdend met hun competenties. . Toont een screening van de competenties aan dat doorstroom of opstap mogelijk is, dan zal bekeken worden hoe dat het best gerealiseerd kan worden. Of de stap naar de reguliere economie een succes wordt, hangt voor een groot stuk af van de begeleiding en ondersteuning bij de nieuwe werkgever. Die laatste staat er niet alleen voor. De werknemer krijgt een rugzak mee. Als blijkt dat een duurzame doorstroming niet haalbaar blijkt, dan moet een terugkeer naar de sociale economie mogelijk blijven.

4.3.1. Bereik en resultaten experimenten supported employment

In het kader van het ESF-project Supported Employment (looptijd juni 2008 – juni 2010) werden tien projecten goedgekeurd, goed voor 395 individuele trajecten. Eén project is een initiatief lokale diensteneconomie en één richt zich uitsluitend tot werkzoekenden. Zes projecten richten zich uitsluitend tot sociale werkplaatsen. Twee projecten richten zich zowel tot de doelgroep beschutte als sociale werkplaatsen. In totaal zijn er 26 beschutte werkplaatsen en 23 sociale werkplaatsen betrokken bij de projecten.

Uiteindelijk werden 389 personen begeleid in het kader van Supported employment. Hiervan stroomden er 62 door naar het normaaleconomisch circuit. Van deze 62 personen stroomden 44 personen uit naar een contract onbepaalde duur, 16 naar een contract bepaalde duur en 2 naar een interimcontract. Het uitstroombepaalde ligt hiermee lager dan in de oproep vooropgesteld.

4.3.2. Realisaties

Werkvloerbegeleiding op de reguliere werkvloer is een essentiële schakel in een duurzaam doorstroomproces. Vandaag zijn er al een aantal projecten en experimenten met werkvloerbegeleiding.

Binnen het ESF-programma 2007-2013 werd de voorbije jaren extra ingezet op de begeleiding op de werkvloer, jobcoaching en supported employment. Deze experimenten liepen af in juni 2010. Uit projectevaluaties en op basis van het overleg binnen de thematische werking werden knelpunten en randvoorwaarden naar voren geschoven en (beleids)aanbevelingen geformuleerd om te komen tot een structurele verankering van de werkvloerbegeleidingsmethodieken in het normaal economisch circuit. De knelpunten en randvoorwaarden hadden onder meer betrekking op de wijze van terugkeer, het arbeidsstatuut terbeschikkingstelling en de afsprakenkaders tussen werkvloerbegeleidingsinstanties en de reguliere ondernemer.

In afstemming met het middenveld en in uitvoering van het werkgelegenheid- en investeringsplan werd een ESF-tender uitgeschreven met de werkvloerbegeleiding in het normaaleconomisch circuit als uitgangspunt.

Aanbevelingen uit de ESF - themawerking en van het middenveld werden meegenomen in de opmaak van een toekomstig juridisch kader van werkvloerbegeleiding in de reguliere sector. Hierin krijgen de sterkste punten van supported employment, jobcoaching en inschakelingscoaching een plaats.

Voor de uitvoering is samenwerking tussen organisaties in de sociale economie, gespecialiseerde arbeidsbemiddelings- en opleidingsinstanties, ondernemingen, social profitorganisaties en gespecialiseerde (werkvloer)begeleidingsinitiatieven aangewezen.

In het kader van het WIP-groeipad voor de sociale werkplaatsen en lokale diensteneconomie werd doorstroom als criterium meegenomen.

4.3.3. Beleidopties

De ESF-tender ‘werkvloerbegeleiding’ werd gelanceerd op 13 juli 2010. De toewijzing van de middelen vindt plaats in oktober/november 2010 waarna de opdrachtnemers op 1 december 2010 kunnen starten. Deze pilootprojecten moeten leiden tot de nodige aanbevelingen, zodat het juridisch kader en de structurele verankering van de werkvloerbegeleiding in de reguliere sector kan worden gerealiseerd in 2012.

Het ESF-experiment wordt opgevolgd in een klankbordgroep onder leiding van het departement WSE. De input uit de klankbordgroep en andere vormen van werkvloerbegeleiding zoals jobcoaching worden gebruikt om de uitwerking van de module ‘begeleiding op de werkvloer’ van de tewerkstellingsmatrix te realiseren.

Bij de uitwerking van de andere modules van de matrix en de hervorming van de maatregelen zal rekening worden gehouden met de randvoorwaarden die nodig zijn om doorstroom te bevorderen.

4.3.4. Budget

Voor het ESF-project Supported Employment wordt 2.660.000 euro voorzien, waarvan 1.197.000 euro ESF en 1.463.000 euro Vlaamse Cofinanciering.

4.4. SD 4: De weg naar een socialere economie faciliteren

4.4.1. Uitbouw van een gericht en complementair ondersteuningsaanbod

Duurzame tewerkstelling in de sociale economie realiseer je niet alleen door loon- en omkaderingspremies toe te kennen of een rugzak mee te geven met de werknemer. Ook van ondernemingen wordt engagement en expertise verwacht op het vlak van methodiek, management, doelgroepenbeleid, innovatie, enz. Verwerving en behoud van die expertise is niet vanzelfsprekend in een steeds sneller evoluerende samenleving en economie. Ondersteuning is noodzakelijk om te komen tot een socialere economie.

In het verleden werd in het kader van het meerwaardenbesluit een specifiek ondersteuningsaanbod voor de sociale economie uitgebouwd. De instrumenten en maatregelen werden meestal opgebouwd met een zeer specifieke focus (doelgroep, maatregel of groep maatregelen), maar hielden geen gelijke tred met het beleid. Een recente evaluatie van de administratie wees uit dat de:

- efficiëntie en effectiviteit van de maatregelen niet altijd even optimaal is;
- de afstemming tussen de maatregelen onderling en met vergelijkbare maatregelen vanuit Economie vaak zoek is;
- een aantal maatregelen niet conform zijn aan de Europese staatssteunregels.

In lijn met de vereenvoudiging van de werkvormen binnen de sociale economie tot twee pijlers, maatwerk en lokale diensten, en conform het Vlaamse Regeerakkoord is het dan ook logisch om het huidige ondersteuningsaanbod te hervormen op basis van de noden van sociale ondernemers en met het oog op de ondersteuning van innovatie in de sociale economie.

Realisaties

Een **ontwerpkader voor de nieuwe ondersteuningsstructuur** is klaar. Specifieke aandacht ging hierbij naar een evaluatie van de huidige ondersteuningsinstrumenten, een vergelijking met het relevante ondersteuningsinstrumentarium voor reguliere bedrijven en een eerste aftoetsing met het beleidsdomein EWI. Ter voorbereiding van dit kader werd een intensief overlegtraject met de sector en haar deelsectoren afgelegd.

De financiering van de ondersteuningsstructuren is in 2010 waar mogelijk al aangepast aan de herziening en werd bijgestuurd in het licht van meer resultaatgerichte inzet van de middelen. Het betreft de besluiten voor Vosec, de startcentra, Trividend, UAMS, doorlichtingsteam, adviespremies, KOMOSIE, en de koepel lokale diensteneconomie.

Het **Sociaal Investeringsfonds** (SIFO) kende een trage start in 2009 als gevolg van de financieel-economische crisis. Daarnaast werden de erkenningsovereenkomsten met Netwerk Rentevrij, Hefboom en Trividend pas in het laatste kwartaal ondertekend. De eerste jaarhelft van 2010 toonde een heropleving van de trekkingsaanvragen. De erkende financiers verwachten in 2010 dan ook het maximum van hun trekkingsrechten uit te oefenen. De opvolging van het SIFO vindt plaats binnen het Strategisch Comité met daarin vertegenwoordigers van PMV, het Departement WSE, het kabinet Sociale Economie, een financieel expert en een vertegenwoordiger van VOSEC. Dit comité kwam het afgelopen jaar 3 keer samen.

Tot en met 31 augustus 2010 keerde het SIFO 2.720.320 euro aan trekkingsrechten uit voor de cofinanciering van 58 specifieke dossiers. De bedragen voor de cofinanciering variëren tussen 7.321 euro en 300.000 euro en bevatten doorgaans 67% van het totale kredietbedrag. De duurtijd van het krediet loopt van 3 tot 120 maanden. Bijna de helft van de middelen werd geïnvesteerd in sociale werkplaatsen; 24% van de investeringen gaan naar organisaties die onder de VOSEC-definitie vallen en 14% gaat naar invoegbedrijven. De cofinanciering werd hoofdzakelijk gebruikt voor investeringskredieten (64%) gevolgd door bedrijfskredieten (23%) en overbruggingskrediet (13%).

In het kader van BBB werd het **VIPA**-luik beschutte werkplaatsen overgeheveld naar het VSAWSE. Het VIPA verleent financiële steun voor infrastructuurwerken. De procedure is echter niet aangepast aan de huidige economische omgeving waar werkplaatsen snel moeten kunnen inspelen op nieuwe opportuniteiten, ook deze die aanpassingen van de infrastructuur met zich meebrengen.

Beleidsopties

Ontwerpdecreet voor de ondersteuningsstructuur

De nieuwe ondersteuningsstructuur wil gerichter antwoord bieden op nieuwe noden op het terrein, vooral op vlak van innovatie, zonder afbreuk te doen aan de basisondersteuning. Een optimaal gebruik van de huidige ondersteuningsinstrumenten is hierbij een must.

Dit najaar wordt een definitief **ontwerpkader** voor de **ondersteuning** voorgelegd aan de sector en de sociale partners. Voor de indiening van het ontwerpdecreet in het parlement wordt gemikt op midden 2011. Dit ontwerpkader omvat een ondersteuningsorgaan, een overlegplatform en directe ondersteuning van de individuele onderneming op vlak van advies en financiering. Gerichte ondersteuning is het sleutelwoord om sociaal en maatschappelijk verantwoord ondernemerschap te versterken.

Zowel toekomstige maatwerkbedrijven, initiatieven lokale diensteneconomie, coöperatieve en maatschappelijk verantwoorde ondernemers zullen kunnen rekenen op gerichte managementondersteuning. Ook de ondersteuning van de regierol van de lokale besturen zal een plaats krijgen.

één ondersteuningsorgaan:

De ondersteuningsstructuur van de toekomst zal diverse elementen omvatten. Een eerste element is een nieuw **ondersteuningsorgaan** dat een dienstenaanbod zal organiseren binnen vijf deeldomeinen en twee horizontale prioriteiten. De vijf deeldomeinen zijn vorming, training en opleiding, human resources management, communicatie en sensibilisatie, maatschappelijk verantwoord ondernemen en organisatieontwikkeling. De twee horizontale prioriteiten zijn kwaliteitszorg en innovatie. De focus in het dienstenpakket ligt hier op collectieve ondersteuning van de ondernemingen.

Dit nieuwe ondersteuningsorgaan zal duidelijke afspraken maken met de overheid in het kader van een meerjarenstrategie, met daarin concrete parameters op vlak van bereik, minimale dienstverlening ten aanzien van de ondernemingen, en kwaliteitseisen centraal. Daar waar nodig zal de dienstverlening dicht bij de ondernemingen worden georganiseerd.

Overlegplatform

Een tweede element in de nieuwe ondersteuningstructuur is het overlegplatform met de sector, opgericht voor de beleidsevaluatie, - opvolging en – voorbereiding. Dit platform en de samenstelling ervan worden decretaal verankerd en er zullen middelen voorzien worden om de werking ervan te ondersteunen.

Individuele ondersteuning

Ten slotte worden binnen het derde luik van de nieuwe ondersteuningstructuur een aantal bestaande instrumenten uit het ondersteuningsaanbod met een **directe individuele ondersteuning aan startende en bestaande ondernemingen** geclusterd en met een specifieke regeling in het ontwerpdecreet verankerd. Dit geldt onder meer voor de toegang tot kapitaal, het inkopen van advies op maat, de ondersteuning van innovatie alsook de facultatieve subsidies in het kader van sociale economie of maatschappelijk verantwoord ondernemen.

De samenwerkingsovereenkomst met PMV voorziet een grondige evaluatie van het *SIFO* in het laatste kwartaal van 2010. Mede op basis hiervan zal de financiële ondersteuning verbeterd worden. Er is ook een budget voor een kortlopende studieopdracht voorzien. Krijtlijnen hierbij zijn de uitgangspunten van de hervorming van de sociale economie met oog voor afstemming en complementariteit, de principes van sociaal ondernemerschap en aandacht voor innovatie.

Met betrekking tot de *investeringssteun (VIPA)* aan de beschutte werkplaatsen, wordt in het najaar een nieuw ontwerp van Besluit aan de Vlaamse Regering voor goedkeuring voorgelegd. Vanaf begin 2011 kan dit besluit dan ingevoerd worden. Geregeld zullen de aanvragen voor investeringssteun in het kader van dit nieuw besluit worden opgevolgd om te komen tot een eventuele bijsturing van de afspraken en werkwijzen. De bijsturingen zullen uitgevoerd worden rekening houdend met de evoluties op het vlak van de concretisering van de principes maatwerken.

Daarnaast komt er een **passend flankerend beleid** vanuit de overheid. Met het beleidsdomein EWI en de agentschappen binnen WSE zal onderzocht worden hoe de ondersteuningsmaatregelen beter op elkaar afgestemd kunnen worden. Zo verduidelijkt de nieuwe ondersteuningsstructuur niet alleen wat de overheid zelf wil doen en wat niet, maar ook hoe de diverse ondersteuningsmogelijkheden voor de ondernemingen in de sociale economie zich tot elkaar verhouden. In dit kader wordt vanaf 2011 de integratie van de taken van het doorlichtingsteam binnen het VSA voorbereid. De eigenlijke integratie is voorzien op 1 januari 2012.

In het licht van de ontwerpregeling en een meer efficiënte inzet van middelen zal ook de financiering van de bestaande structuren in 2011 worden bekeken.

Budget

Voor de ondersteuningstructuren is 2011 een laatste overgangsjaar. Het ondersteuningsbudget op JC0 JE 201 3200 blijft behouden, de invulling ervan wordt gekoppeld aan outputindicatoren die de overstap naar de nieuwe ondersteuningsstructuur voorbereiden. Het budget voorzien op JC0 JE 201 3200 bedraagt 1.935.000 euro, op JC0 204 3300 voorzie ik hiertoe 1.283.000 euro.

Voor de studieopdracht in het kader van SIFO is 15.000 euro voorzien op budget 2010 BA, JE100 1211

De investeringsbijdragen zijn voorzien op JC0 JE208 5210. Het budget voor 2011 bedraagt (onder voorbehoud) 1.797.000 euro inclusief de nationale loterijmiddelen JC0 JE209 5210 ad. 417.000 euro.

4.4.2. Een nieuw elan voor het imago van de sociale economie

Het voorziene groeipad uit het Vlaamse Regeerakkoord is een prima aanzet, maar volstaat niet om de werkzaamheidsgraad van kansengroepen op te krikken. Om iedereen, ongeacht scholing, afkomst, fysieke of psychische beperkingen een eerlijke kans op een duurzame job te geven, is bereidwilligheid van alle betrokkenen nodig. Niet enkel de voor de hand liggende en rechtstreeks betrokken partners, ook 'de klanten' dragen bij tot een positieve beeldvorming van sociale economie.

Sociale economie is meer dan werk aanbieden op maat en in functie van de mogelijkheden van mensen die moeilijk voet aan de grond krijgen op de arbeidsmarkt. Het zijn ondernemingen die met hun expertise over inschakelingmethodieken en maatschappelijk verantwoord ondernemerschap erin slagen het beste uit hun werknemers te halen en kwalitatieve producten en diensten te leveren aan hun klanten. Werk op maat, betrokkenheid van de werknemers, kwalitatieve producten en diensten, pioniersrol in innovatie van maatschappelijk relevante niches, een duurzame en sociale aanpak én een rendement dat ook ecologische en maatschappelijke winst beoogt. Sociale economie biedt toekomst en

is een hefboom voor een andere en socialere economie. Middels een goede communicatiestrategie, die afgestemd is op mogelijke initiatieven van de sector zelf, zal dit beeld en die meerwaarde van sociale economie versterkt worden.

Realisaties

In het kader van haar actieplan 2010 kreeg VOSEC de opdracht om met de sector een communicatiestappenplan 2010 - 2014 op te maken. Dit met het oog op de verbetering van het imago, de promotie van de sociale economie en een betere afstemming tussen de verschillende communicatie-inspanningen. De rapporteringstool Maatschappelijke Verantwoording en Rekenschap (MVR) is hierbij een handig instrument om de meerwaarde van sociale economie helder en duidelijk te vertalen naar de stakeholders. Deze projecten zitten op schema en de resultaten worden in december 2010 opgeleverd.

Beleidsopties

Dit najaar legt VOSEC de laatste hand aan een communicatiestrategie voor de sociale economie. Het actieplan 2011 zal de strategie omzetten in concrete acties.

Budget

De middelen worden voorzien binnen de financiering van Vosec (zie budget 3.4.1)

4.4.3. Ruimte maken voor nieuwe ideeën in de sociale economie

Innovatie versterkt de ambities van de sociale economie. Het is dan ook belangrijk om ruimte te bieden voor innovatie binnen de bestaande ondersteuningsstructuren. De voorbije en nog lopende projecten binnen het Fonds ter Bevordering van de Sociale Economie bieden waardevolle ervaring en kennis. Geslaagde innovaties verdienen maximale navolging.

Succesvolle innovatie gebeurt zelden toevallig, maar is meestal het resultaat van een proces waarin kennis, technologie en creatieve ideeën stapsgewijs worden omgezet in nieuwe producten of diensten. Optimale toegang tot en gebruik van het bestaande innovatie-instrumentarium is dan ook een must. Het is niet alleen een kans om innovatie in de sociale economie te versnellen, het maakt ook mooie win-winstuities tussen het beleid sociale economie en het innovatiebeleid mogelijk. Net door de kruisbestuivingen met andere actoren kan innovatie in producten, diensten en processen echte veranderingen teweeg brengen.

Realisaties

Innovatiestrategie

De innovatiestrategie sociale economie is in opmaak. Voortvloeiend uit overleg met minister Lieten zal onder de regiegroep sociale innovatie een luik sociaal ondernemerschap opgericht worden. Hiermee zijn de eerste stappen gezet naar een strategisch kader om innovatie en sociaal ondernemerschap te bevorderen binnen het globale innovatiebeleid.

Oproep

Daarnaast werd 4 miljoen euro vrijgemaakt voor product- en diensteninnovatie binnen de sociale economie. In augustus werd hiervoor een oproep gelanceerd; 75 projecten werden ingediend.

Winwinlening

Het ontwerpdecreet inzake de uitbreiding van het toepassingsgebied van de Winwinlening werd in juli 2010 goedgekeurd door de Vlaamse regering en ingediend bij het Vlaams Parlement. Hierdoor kunnen organisaties uit de sociale economie in de toekomst ook beroep doen op dit financieringsinstrument.

Beleidsopties

Regiegroep Sociale Innovatie

De reflectiegroep sociaal ondernemerschap, in het verlengde van de regiegroep sociale innovatie, speelt een belangrijke rol in de uittekening van de innovatiestrategie sociaal ondernemen, omdat ze heel wat input krijgt van relevante beleids- en maatschappelijke actoren. Onder meer de evaluatie van de projecten uit het vroegere fonds ter bevordering van de sociale economie, de noodzakelijke inspanningen in maatregelen en de identificatie van innovatiemogelijkheden en –prioriteiten naar sociaal ondernemen komen aan bod in deze reflectiegroep.

Daarnaast verdient ook innovatieve arbeidsorganisatie een stevige verankering in de innovatiestrategie sociaal ondernemen. Een laatste element van de strategie is de optimale toegang tot en gebruik van het bestaande innovatie-instrumentarium voor de sociale ondernemers van vandaag en morgen.

Vlaanderen heeft nog een enorm potentieel om vernieuwend in te spelen op maatschappelijke uitdagingen. Aan de hand van de strategie innovatie in sociaal ondernemen zal samen met minister Lieten een werkbaar concept en beleid worden uitgetekend. In uitvoering van deze strategie zal een tweede innovatieoproep gelanceerd worden in 2011.

Oproep

Dit najaar starten concrete innovatieprojecten op het terrein, die vernieuwende producten en diensten zullen introduceren bij bedrijven die antwoord geven op maatschappelijke tendensen en vragen. De Vlaamse Regering wordt vooraf geïnformeerd over de projecten die goedgekeurd zullen worden. Functioneel bevoegde ministers worden betrokken indien een project betrekking heeft op hun beleidsdomein. Effecten op en innovaties in de arbeidsorganisatie moeten daarnaast de ‘hardere’ innovatie aanvullen om tot een echte sociale innovatie te komen.

Innovatie in de sociale economie moet ambitieus zijn, positieve effecten op mens en milieu nastreven en opschaalbaar zijn om de hele samenleving ten goede te komen. Die gevolgen moeten meetbaar en zichtbaar zijn.

Innovatieclusters

Actoren in de sociale economie met een goedgekeurd project binnen de innovatieoproep 2010, nemen actief deel aan de door de administratie ingerichte innovatieclusters. Naast kruisbestuiving dragen deze clusters actief bij aan de verdere opmaak van een innovatiestrategie voor de sector. Deze wordt in 2011 gevalideerd in samenspraak met de bevoegde minister.

Budget

Ter ondersteuning van de ontwikkeling van innovatie binnen de sector sociale economie is op JB0 JE 211 3300 4 miljoen euro voorzien voor de nieuwe oproep in 2011.

Voor de innovatieclusters is op de begroting 2011 basisallocatie JC0 JE 100 1211 een bedrag van 30.000 euro voorzien.

4.4.4. Inzetten op expertiseontwikkeling en -overdracht

Realisaties

Monitor/begeleider in de sociale economie

De inspanningen om het knelpuntberoep monitor/begeleider in de sociale economie op te waarderen, liepen verder in 2010. Zo nam de VDAB bijkomende initiatieven om de opleiding tot monitor/begeleider in de sociale economie voor de werkzoekenden te promoten en in afstemming met de sector te organiseren. In overleg met de werkgeversfederaties, VOSEC en VIVO werden initiatieven genomen om het knelpuntberoep te initiëren en te promoten in het secundair technisch en beroepsonderwijs.

Steunpunt WSE

Het steunpunt WSE vatte zijn onderzoekswerkzaamheden van het werkpakket 2010 aan. Volgende onderzoeksprojecten worden uitgevoerd:

- “Organisatie en ontwikkeling van de sociale economie” (UA): valorisatie organisatie en ontwikkeling
→ output verwacht in december 2010
- “Effecten van de sociale economie op de tewerkstelling en loopbanen van doelgroepwerknemers” (HIVA): doorstroom in de sociale economie: profielschets instroom + bruto-effectiviteitsanalyse van een selectie aan werkvormen in de sociale inschakelingseconomie (zie agendapunt 2)
→ output verwacht in december 2010
- “Juridische aspecten van de sociale economie” (UA): internationale, rechtsvergelijkende studie over de juridische vormgeving van sociale economieondernemingen (zie agendapunt 3)
→ output verwacht in december 2010

VIONA

Daarnaast werd in het kader van VIONA in overleg met de minister bevoegd voor Werk een onderzoeksopdracht over “de meerwaarde van het coöperatief ondernemingsmodel voor huidige en toekomstige maatschappelijke behoeften” (HIVA / UAntwerpen) goedgekeurd.

Dit onderzoek loopt van 15 september 2010 tot 31 mei 2011 en wordt opgevolgd door de leden van de werkgroep Sociale Economie (steunpunt WSE) en een aantal experts uit het werkveld. (zie SD 6)

Beleidsopties

Monitor/begeleider in de sociale economie

De inspanningen om het knelpuntberoep monitor/begeleider in de sociale economie op te waarderen worden voortgezet.

Steunpunt WSE

De onderzoekslijn Sociale Economie binnen het steunpunt WSE loopt af eind 2010.

Op de agenda voor de laatste werkgroep staat de bespreking van de 3 lopende onderzoeken en een evaluatie van de onderzoekslijn met het oog op de toekomst.

VIONA

Ook in 2011 zal worden bekeken hoe VIONA de beleidsontwikkeling wetenschappelijk kan ondersteunen.

4.5.SD 5: Kwaliteit voorop stellen

Tal van maatregelen zijn gekoppeld aan ontvankelijkheids- en erkenningcriteria die minimale kwaliteitsgaranties in product en dienstverlening vooropstellen. Kwaliteitsborging is door de Vlaamse overheid al opgebouwd en geïntroduceerd. Voorbeelden hiervan binnen WSE zijn de invoering van het kwaliteitsdecreet in de beschutte werkplaatsen, de gespecialiseerde opleiding-, traject- en screeningsorganisaties, de koppeling van kwaliteitsvoorwaarden met subsidiëring van opleidingsactiviteiten via opleidingscheques en in een later stadium de BEA-ondernemingsportefeuille. Ook binnen het ESF-programma is kwaliteitszorg een absolute prioriteit. De kwaliteitsopvolging en -borging gelden immers voor alle ESF –gefinancierde projecten. Op Europees vlak wordt duidelijk dat, naast financiële controlemechanismen, kwaliteitsborging en -opvolging op termijn als vaste pijlers zullen worden ingebouwd.

Realisaties

De Vlaamse Regering hecht veel belang aan de inschakeling van kansengroepen en het leveren van maatschappelijke diensten. Hierbij is het logisch om kwaliteitsgaranties te vragen van de (werkvloer)ondersteuning en begeleiding, met aandacht voor de integratie van het maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Tijdens de voorbereiding van het decreet maatwerken werkten de betrokken stakeholders (de beschutte en sociale werkplaatsen en het beleidsdomein WSE) het **kwaliteitsmodel ‘de kwaliteitswijzer’** uit. Dit management- en sturingsmodel, gebaseerd op het EFQM-model, is een voor de sector toegepaste kwaliteitszorgmethodiek met een eenduidige visie. De eigenheid van het sociaal ondernemen met het oog op HR-beleid op maat van kansengroepen staat hierbij centraal. Dit model werd in 2008-2009 experimenteel toegepast in 8 beschutte en 8 sociale werkplaatsen. De resultaten, de bevindingen en de aanvullingen ervan leidden tot de bijsturing van de kwaliteitswijzer. De werk- en stuurgroep, betrokken bij de ontwikkeling en begeleiding van dit model, voegden hier een voorstel van ijking aan toe in functie van minimale garanties, minimale kwaliteitscriteria, assessment en toezicht. Daarnaast werden de noden bij de opstart, de invoering en voortgang van dit model in kaart gebracht.

Een eerste oefening naar verruiming van het kwaliteitsdenken naar alle bedrijven binnen de sociale economie is achter de rug.

Tot slot werken de entiteiten binnen het beleidsdomein WSE via een werkgroep “Kwaliteit” aan een afgestemd kwaliteitskader. In de werkgroep werd midden 2010 vooral gekeken naar de verdere invulling en actualisering van de bestaande visienota.

Beleidsopties

Met de betrokken actoren werd met steun van het Europees Sociaal Fonds een implementatieplan ontwikkeld om de kwaliteitswijzer in te voeren in alle toekomstige maatwerkbedrijven. Dat komt tegemoet aan de vraag naar een introductie-, vorming- en ontwikkelingsprogramma voor zowel de sector als de instanties die de werkplaatsen hierin kunnen ondersteunen. De duurtijd van de implementatiefase is twee jaar.

Dit project voorziet vormingsinitiatieven op sectoraal niveau. Daarnaast kan elk maatwerkbedrijf rekenen op ondersteuning bij de invoering van het kwaliteitsdenken in de eigen werking.

Binnen de beschikbare kredieten is een aangepast introductie-, vorming- en ontwikkelingsprogramma voorzien voor de betrokken administraties.

In onderling overleg worden goede afspraken gemaakt over de wijze van assessment, toezicht, administratieve opvolging en communicatie naar de sector.

Het gesprek over de minimale kwaliteitsgaranties zal worden aangegaan met bedrijven die maatwerken. Dit moet leiden tot een gedragen modulair systeem van kwaliteitsborging dat op haar beurt in de betrokken regelgevingen kan worden vertaald. Het modulair systeem bestaat minimaal uit een basisniveau en diverse groeitrajecten, met aandacht voor afstemming met andere beheerssystemen binnen de onderneming, de grootte van de onderneming, en waarin proces én resultaat centraal staan.

Naast de voorziene trajecten binnen de maatwerkbedrijven, wordt ook gestart met de vertaling van kwaliteitszorg naar de initiatieven lokale diensteneconomie. Aan de hand van een actieonderzoek wordt een kwaliteitskader ingevoerd in de lokale diensteneconomie.

Voor de sociale economie van de toekomst hebben we nood aan een concrete vertaling van de kwaliteit die zij levert op vlak van duurzaamheid en meerwaardeneconomie. Dat is nodig om transparantie te verzekeren naar de overheid als investeerder, maar ook meer en meer relevant naar diverse klantengroepen en stakeholders toe. Aan de hand van enkele steekproefsgewijze diepteanalyses op vlak van duurzaamheid en corporate governance zal het meerwaardenprofiel van de sector op scherp worden gesteld. Vervolgens zal dit profiel ingepast worden in de kwaliteitsmodellen.

4.6.SD 6: Maximale maatschappelijke meerwaarden realiseren

Om tot zichtbare resultaten te komen is een gericht beleid rond maatschappelijke verantwoordelijkheid en innovatie noodzakelijk. Daarom werd deze legislatuur van start gegaan met de opmaak van een actieplan maatschappelijk verantwoord ondernemen dat de strategische doelstelling uit de beleidsnota vorm en focus gaf.

Dit actieplan steunt op twee pijlers:

- ervaringsuitwisseling via partnerschappen, wat moet leiden tot een brede en gedragen aanpak binnen en buiten de overheid;
- een stimulerend beleid naar organisaties om vernieuwend in te spelen op MVO-trends van (over)morgen.

Het uiteindelijk doel is om van MVO een vaste waarde te maken. Daarom moeten MVO-acties de volgende toets doorstaan:

- er is geen onderscheid tussen organiseren en ondernemen. Ook non en social profit organisaties en de publieke sector professionaliseerden de laatste jaren sterk. Efficiënt beheer van mensen en middelen, en strategische doelen halen, vertrekkend vanuit een goed gedragen visie en missie zijn bij alle organisaties en ondernemingen van belang;
- er worden steeds duidelijke outputs vooropgesteld als beleidsinitiatieven worden bepaald, zowel in bereik (aantal ondernemingen, aard ondernemingen, profielen, regio, ...) als in resultaten (aantal uitgevoerde acties, communicatieresultaten, ...). Daarnaast moet er vooraf duidelijkheid zijn over een disseminatiestrategie;
- de bestaande interne en externe kennis wordt maximaal benut zodat meer kan worden gerealiseerd met de beschikbare middelen;
- bij de keuze van acties staat steeds het innovatiegehalte voorop;

- er wordt steeds gekeken naar de vertaalslag naar de sociale economie.

Zowel de operationele planning als de evaluatie van acties worden getoetst aan de in de beleidsnota vooropgestelde horizontale aandachtspunten: de duurzaamheid van acties voor individu en samenleving bij jobcreatie en dienstverlening; de vereenvoudiging, innovatie en partnerschappen om maximaal te kunnen inzetten op noden en uitdagingen voor onze samenleving, arbeidsmarkt en economie; optimaal afstemmen en complementair werken met andere beleidsdomeinen, -niveaus en externe stakeholders; de creatie van maatschappelijke meerwaarden en een attractieve beeldvorming van de acties.

De principes van coöperatief ondernemen bieden innovatie- mogelijkheden die best maximaal benut worden. Coöperatief ondernemen is een vorm van ondernemerschap, waarbij meerdere personen samen een oplossing vinden voor gemeenschappelijke noden en verwachtingen die ze apart niet of niet in dezelfde mate kunnen lenigen en die het gezamenlijk eigendom zijn van haar leden die haar democratisch controleren.

Een vorm van sociaal ondernemen dus, waarbij het maatschappelijk oogmerk en participatie centraal staan. Deze organisaties bevinden zich op de brede as tussen sociale inschakelingseconomie en maatschappelijk verantwoord ondernemen binnen profit gedreven ondernemingen. Deze organisaties verdienen erkenning en ondersteuning, maar op een andere wijze dan bij de erkende ondernemingen in de sociale economie.

4.6.1. Sociaal innoveren door sociaal inspireren

DE PRINCIPES VAN COÖPERATIEF ONDERNEMEN OPWAARDEREN.

Realisaties

Coöperatief ondernemen is een model met toekomst. Om dat profiel aan te scherpen werd deze legislatuur een strategisch actieplan opgemaakt, in samenspraak met de partners op het terrein. Hierin zullen verschillende acties ontwikkeld worden, onder andere de kruisbestuiving tussen bestaande projecten en tendensen en de ontwikkeling van nieuwe succesvolle projecten. Dat alles wordt geruggesteund door wetenschappelijk onderzoek.

Beleidsopties

In het najaar van 2010 **gaat het actieplan coöperatief ondernemen van start**. Hierbij gaat de aandacht in de eerste plaats naar zowel de startende ondernemer als de coöperatieve ondernemer of ondernemer die zich wil inschakelen in het coöperatieve gedachtegoed. Een tweede belangrijke doelgroep zijn intermediaire organisaties die ondernemers groeperen, opleiden of ondersteunen (sectoraal en intersectoraal, onderwijs en vorming, ...). Specifieke aandacht gaat hierbij naar de deeldoelgroepen werkgeversorganisaties, notarisverenigingen en onderwijsactoren.

Om de **coöperatieve ondernemingsvorm en –filosofie te promoten**, is een wervend communicatiekanaal nodig, naast een bundeling van beschikbare informatie, instrumenten en goede praktijken. Daarom wordt een portaalsite ontwikkeld waaronder alle beschikbare kennis te vinden zal zijn. Vanaf het voorjaar van 2011 zullen geïnteresseerde ondernemers er terecht kunnen met hun vragen en gericht doorverwezen worden ingeval dat nodig is. De portaalsite krijgt ook een internationale dimensie.

De uitbouw van het coöperatief ondernemerschap start met de ondersteuning van beginnende ondernemers. Via **infosessies, collectieve opleiding en individuele begeleiding** worden coöperatieve

ondernemers met plannen aangesproken en ondersteund. Op basis van individuele dossiers worden businessmodellen uitgebouwd die ook nuttig zijn voor andere ondernemers. Daarnaast zullen coöperatieve ondernemers actief aangemoedigd worden om lacunes in de ondersteuning te signaleren. Het toekomstig ondersteuningsinstrumentarium zal daarop inspelen.

Het VIONA-**onderzoek** analyseert mogelijke niches op vlak van wonen, zorg, energie,... en onderzoekt de meerwaarde van het coöperatieve model daarbinnen. Hierbij wordt ook gekeken naar innovatieve buitenlandse voorbeelden. Mogelijke specifieke knelpunten en uitdagingen met betrekking tot het coöperatieve model zelf en haar behandeling in de Vlaamse regelgeving en overheidsbeleid moeten geïdentificeerd worden zodat een ondersteunend beleid voor een coöperatieve aanpak van maatschappelijke problemen kan worden uitgewerkt.

Na het in kaart brengen van de haalbaarheid voor het opzetten van coöperatieve ondernemingsmodellen in de niches, worden concrete business cases uitgewerkt. Op basis van het wetenschappelijk onderzoek en de infosessies zullen concrete **pilootprojecten** ontwikkeld worden. De keuze van deze pilootprojecten hangt ook af van de 'klaverbladen' die gevormd kunnen worden met andere beleids- en private actoren. Daarnaast wordt optimaal ingezet op de koppeling met de alternatieve financiers in de sociale economie.

In de loop van 2011 starten minimaal vier pilootprojecten. Bijkomende piloten in de volgende jaren zijn afhankelijk van middelen en draagvlak. Deze voorlopers moeten blauwdrukken opleveren die een hefboomeffect hebben in Vlaanderen.

Tot slot zal netwerking en intervisie tussen coöperatieve ondernemers worden bevorderd. In het voorjaar van 2011 zullen zij samen met de partners uitgenodigd worden om tijdens een startevent mee te denken en te werken rond twee pijlers: participatie en transparantie enerzijds, passende antwoorden vinden op maatschappelijke noden anderzijds. Zowel de website als het ondersteuningsaanbod wordt hier voor een ruim publiek bekendgemaakt.

Budget

Voor de ondersteuning van het coöperatief ondernemen is op de begroting 2010 175 000 EUR op de BA JB0 JE 101 3300 en 65 000 EUR op de BA JE100 1211 voorzien.

Voor de opstart van pilootprojecten is op de begroting 2011 125 000 EUR op de BA JC0 JE 201 3200 en 125 000 EUR op de BA JC0 JE 204 3300 voorzien.

ACTIVITEITENCOÖPERATIES

Realisaties

Met het oog op duurzame jobs voor kansengroepen en de realisatie van een socialere economie moedigen activiteitencoöperaties (AC) het ondernemerschap aan. Voor werkzoekenden en leefloners kan de activiteitencoöperatie nu al een belangrijke optie zijn om een succesvolle start te maken. Conform het samenwerkingsakkoord met de federale overheid erkent Vlaanderen één AC per provincie. Zij zorgen voor begeleiding en coaching van werkzoekenden en leefloners naar zelfstandig ondernemerschap en een zogenaamde 'experimenteerruimte' voor de eigenlijke opstart van een zaak.

Na goedkeuring van het federaal KB en uitvoeringsbesluit van de activiteitencoöperaties voerde de vorige minister in 2008 een evaluatie uit van de werking van de activiteitencoöperaties. Op basis daarvan werd de financiering in 2009 aangepast richting resultaatsfinanciering en werd het totale budget per AC verhoogd. De VDAB en Syntra sloten ook een samenwerkingsakkoord af en er werd aansluiting gezocht met het ESF/VDAB traject 'Ondernemen Werkt', dat UNIZO momenteel uitvoert.

Bereik

In 2009 werden over de vijf activiteitencoöperaties (waarvan er één in opstart was) heen 168 intakegesprekken gevoerd, 110 personen starten een collectief coachingstraject bestaande uit 11 weken workshops. Uiteindelijk kwamen 181 personen werkelijk in begeleiding, 46 hiervan starten een zelfstandig activiteit binnen de activiteitencoöperatie.

Van januari tot eind mei 2010 werden door de vijf activiteitencoöperaties al 167 intakes afgenomen en starten 112 personen het coachingstraject.

Beleidsopties

De activiteitencoöperaties vervullen een specifieke rol bij de ondersteuning van startende ondernemers in de sociale economie. Binnen de hertekening van de ondersteuningsstructuur wordt deze rol verfijnd en verankerd. Tegelijk moet de capaciteit van de activiteitencoöperaties verbeterd worden. Het aantal trajecten dat elke activiteitencoöperatie opvolgt, wordt licht verhoogd om de noden van werkzoekenden te kunnen opvangen. Het bereik van kansengroepen blijft centraal staan. In totaal zullen de activiteitencoöperaties in Vlaanderen 225 werkzoekenden en leefloners een traject aanbieden in 2011.

Afstemming met andere inspanningen op het terrein om ondernemerschap te bevorderen via individuele en collectieve begeleiding van werkzoekenden is cruciaal. Het Beleidsdomein WSE zal daarom de bestaande inspanningen en lacunes in kaart brengen en een inbedding in het beleid voorstellen. Het Departement WSE levert in samenspraak met alle betrokken agentschappen deze evaluatie op tegen maart 2011. Samen met minister Muyters zal op basis hiervan de contouren van een meer geïntegreerd beleid voor trajecten naar ondernemerschap vastgelegd worden. Uiteraard is hierbij afstemming met het beleidsdomein Economie cruciaal.

Budget

Voor 2011 is 725.000 euro OP JC0 JE 201 3200 voorzien ter financiering van de activiteitencoöperaties in Vlaanderen.

EEN NIEUW BILAN VOOR GEMEENSCHAPSMUNTEN**Realisaties**

Momenteel zijn er in diverse landen (op nationaal of stedelijk niveau) projecten rond complementaire munten. Deze vertrekken van een stimuleringsbeleid waar niet met de 'gewone munt' betaald wordt én dat een relevante aanvulling is op inspanningen binnen het maatschappelijke middenveld.

De introductie van complementaire munten helpt om de huidige economische crisis en sociale en ecologische uitdagingen innovatief te vertalen naar opportuniteiten. Deze strategie zal het gemakkelijker maken voor burgers, organisaties, middenveld, lokale en Vlaamse overheden, en bedrijven, om initiatieven te nemen die sociaal en ecologische gedrag bevorderen en belonen. Bijkomend is dit een kans om initiatieven met een marginale kost, die momenteel niet worden genomen via bijvoorbeeld subsidiesystemen, op een betaalbare wijze in te richten én om diverse beleidsdoelstellingen met elkaar te verbinden (bijvoorbeeld de toegankelijkheid tot publieke dienstverlening en het belonen van duurzaam gedrag).

Intussen zijn mogelijke piloten in kaart gebracht en werden lokale partnerschappen opgezet binnen de proefregio Gent. Daarnaast zijn concepten, goede praktijken en een opstartgids uitgewerkt en verzameld op www.muntuit.eu.

Beleidsopties

Er gaan twee proeftuinen van start, die ongebruikte capaciteit koppelen aan onvervulde noden op lokaal niveau.

- de proeftuin ‘Torekes’ gaat na of de introductie van een complementaire munt in een volkse wijk zoals het Rabot de mogelijkheden voor buurt, burenen- en milieuzorg kan verbreden, de inzet en participatie van bewoners kan vergroten en de fierheid en solidariteit in de wijk kan beïnvloeden op een voor de stad Gent interessante en doerbare manier.
- Met een leermunt probeert proeftuin Muntuit samen met Stad Gent en Atheneum Wispelberg een vernieuwende methode uit om de leerachterstand en de daarmee samenhangende schooluitval te verminderen. De proef van de leermunt steunt op drie peilers: leerlingen onderrichten zélf moeilijke stof aan andere leerlingen, doen dat in een spel, en maken kans op een beloning met een complementaire munt. Bij de evaluatie van de proef wordt nagegaan of het doel (leerachterstand tegen gaan) op een doerbare en efficiënte manier wordt verwezenlijkt met een leermunt.

In het voorjaar van 2011 worden deze proeftuinen geëvalueerd.

De professionalisering van de vzw Lets Vlaanderen wordt in 2010 eenmalig verlengd. Deze ondersteuning omvat voornamelijk de verdere uitbreiding van lokale letsgroepen, de finalisering van starterspakketten en de ondersteuning van bestaande groepen. Letsgroepen zijn voornamelijk netwerken tussen particulieren en beogen sociale cohesie te bevorderen.

Budget

Er werd 184 500 euro voorzien op de begroting 2010, JB0 JE 101 3300.

4.6.2. Pionieren in maatschappelijk verantwoord ondernemerschap

BIJDRAGEN AAN DE VERDUURZAMING VAN ONZE SAMENLEVING DOOR SOCIALE DUURZAAMHEID EN MVO-CRITERIA BETER TE INTEGREREN IN RELEVANT VLAAMS BELEID.

Realisaties

Binnen de nieuwe Vlaams Strategie Duurzame Ontwikkeling maakt MVO deel uit van de horizontale actie Duurzame Productie en Consumptie. Aandacht voor sociale duurzaamheid wordt tegen 2014 gerealiseerd binnen beleidsinitiatieven van de volledige Vlaamse overheid. Concepten zoals strategische partnerschappen met stakeholders, binnen en buiten de overheid (bijvoorbeeld rond www.mvovlaanderen.be) en acties zoals de uitwisseling van MVO-steenmaatregelen met andere beleidsdomeinen zitten vervat in de nieuwe strategie. De langetermijnvisie duurzame ontwikkeling (2050 en verder) garandeert dat alle transities aandacht hebben voor sociale rechtvaardigheid en inclusie. Solidariteit, herverdeling van welvaart en sociale aspecten van werkgelegenheid worden gewaarborgd. De goedkeuring van de VSDO is voorzien voor december 2010.

De sociale duurzaamheid wordt ook bewaakt bij de opvolging en de bijdragen aan relevante Vlaamse, federale en internationale ontwikkelingen (bijvoorbeeld binnen het kader van de VN-conferentie Rio+20 die zal doorgaan in 2012).

Beleidsopties

Ook het komende werkjaar wordt gewaakt over de opname van sociale duurzaamheid binnen de nieuwe strategie duurzame ontwikkeling.

ALLIANTIES AANGAAN OM MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMERSCHAP TE STIMULEREN

Realisaties

Het digitaal kenniscentrum (DKC) MVO Vlaanderen (www.mvovlaanderen.be) bevat sinds 2005 een ruim aanbod instrumenten en informatie om bedrijven en organisaties uit profit en social/non profit te helpen om MVO in de praktijk om te zetten. Het afgelopen jaar werd de inhoud van het DKC verfijnd en vervolledigd. Er werd ook een communicatieplan opgesteld MVO Vlaanderen bekend te maken bij een ruimer publiek. Om de grote hoeveelheid informatie van het DKC tot leven te brengen en als opstap naar het ruimere partnerschap rond het DKC, werd het afgelopen jaar gestart met de MVO-sessies. In samenwerking en afstemming met stakeholders worden nog tot einde 2010 twee bedrijvencontactdagen, drie seminaries en drie lerende netwerken georganiseerd. Het aanbod richt zich zowel tot starters als tot bedrijven en organisaties die reeds verder staan met MVO. Deelnemers komen zowel uit de profit, non profit als social profit sector. De resultaten worden verspreid op www.mvovlaanderen.be.

Bereik

Het afgelopen jaar groeide het aantal totale bezoeken aan het DKC verder van gemiddeld 5.837 per maand gedurende het werkingsjaar september '08- augustus '09 naar gemiddeld 8.035 bezoekers in de periode september '09 – augustus '10. Een toename van 37%.

De stijging in het aantal unieke bezoekers per maand is nog meer uitgesproken: van gemiddeld 4.613 in de periode '08-'09 naar gemiddeld 6.778 in de periode '09-'10, een toename van 47%.

Het succes van de website komt ook tot uiting in de stijging van het aantal ingeschrevenen op de nieuwsbrief: van 642 abonnees in september 2009 naar 1.056 in augustus 2010, een stijging met 64%.

Ook de MVO-sessies tonen de groeiende interesse voor MVO aan. Met voorlopig 161 deelnemers zitten we ruim op schema om de doelstelling te behalen dat verdeeld over alle MVO-sessies 200 organisaties bereikt worden.

Beleidsopties

Het komende jaar start de omvorming van MVO Vlaanderen tot een multistakeholderverhaal met interne en externe partners. Concreet zal zowel de overheid als private partners een financiële en inhoudelijke rol opnemen in de aansturing en uitvoering. MVO Vlaanderen zal het digitale luik (www.mvovlaanderen.be) en de MVO-sessies bundelen. Dit moet voor ondernemingen en organisaties leiden tot een gedragen MVO Vlaanderen dat versnippering van middelen en kennis tegengaat.

Het departement WSE blijft nauw betrokken in de aansturing en financiering van MVO Vlaanderen totdat een stabiel partnerschap is bereikt. In het najaar van 2010 starten gesprekken met de relevante stakeholders om een scenario uit te werken. Bij het aflopen van de overeenkomst met de huidige dienstverlener van www.mvovlaanderen.be in augustus 2011 moet het multistakeholderverhaal zichtbaar zijn.

Het komende jaar zal verder gewerkt worden aan de uitbouw en profilering van www.mvovlaanderen.be. Dit moet resulteren in een minimale toename van 15% van de abonnees van de nieuwsbrief, een minimale toename van 15% op de bezoekers van de website en het minimaal 3 keer verschijnen van MVO Vlaanderen bij gespecialiseerde media.

In afwachting van dit nieuwe MVO Vlaanderen bouwen zullen in het voorjaar 2011 een nieuwe reeks MVO-sessies worden georganiseerd. Betrokkenheid van stakeholders wordt maximaal gewaardeerd door de mogelijkheid om mee invulling en richting te geven aan deze MVO-sessies via het expertenforum.

Expertforum MVO Vlaanderen.

Er wordt niet gewacht op de invoering van een breed ondersteund MVO Vlaanderen. In het najaar 2010 worden relevante stakeholders actief betrokken bij de organisatie van de on- en offline acties van MVO Vlaanderen in een expertenforum MVO Vlaanderen. De bevindingen van dit forum vervangen niet de werkzaamheden binnen SERV en/of VESOC maar moeten bijdragen aan de capaciteitsopbouw en prioriteitstelling van MVO Vlaanderen. Hierdoor zullen de voorziene jaaracties binnen MVO Vlaanderen vorm krijgen. Bovendien laat het toe om bottom-up initiatieven te integreren en maximale afstemming met bestaande initiatieven te realiseren.

Het expertenforum komt minimaal 2 keer per jaar bij elkaar. Bij de samenstelling wordt rekening gehouden met de verschillende groepen stakeholders, zoals ook voorzien bij de opmaak van de ISO 26000 standaard (overheid, consumenten, werkgevers, werknemers, NGO's, wetenschappelijke instellingen, consultants, private netwerken,...).

Dit MVO-expertenforum gaat van start in november 2010. Op het programma staat onder andere een voorstelling van het eerder vermelde MVO-actieplan en een prominente gastspreker. Deelnemers krijgen bovendien de kans om mee vorm te geven aan de invulling van de in 2011 geplande MVO-acties.

MVO Paspoort in sectoren

Organisaties en ondernemingen worden geconfronteerd met een vraag naar meer duurzaamheid en transparantie in hun activiteiten vanuit diverse stakeholders: de samenleving (consumenten en NGO's), beleidsmakers die duurzaamheidscriteria integreren in beleidsmaatregelen, en ondernemingen hoger in de keten die bepaalde duurzaamheidseisen opleggen. Organisaties staan voor de uitdaging tegemoet te komen aan deze vragen en uiting te geven van hun duurzaam engagement en handelen.

Deze verwachtingen zijn niet nieuw en de afgelopen jaren werden diverse instrumenten en methodieken ontwikkeld. Toch blijkt dat zij niet gemakkelijk de weg naar de bedrijfsvloer vinden. De veelheid aan beschikbare instrumenten en managementsystemen bevinden zich bovendien vaak op metaniveaus, waardoor de kloof naar de praktijk gedicht dient te worden. Wel is duidelijk dat ondernemingen en organisaties uit diverse sectoren, van diverse grootte en vanuit diverse visies om een andere aanpak vragen.

Om deze kloof tussen theorie en praktijk te dichten wordt het komende jaar ingezet op de ontwikkeling van een MVO Paspoort in sectoren. Via enkele voorlopers binnen de sector wordt een set indicatoren opgesteld. De GRI-indicatoren kunnen hierbij als startpunt dienen. De indicatoren zorgen voor benchmarking voor de (MVO-groei) voor de sector. De MVO Paspoorten moeten organisaties op weg helpen om zich voor te bereiden op de doelstelling van de Vlaamse overheid om tegen 2020 100% duurzaam aan te kopen. Deze concretisering op sectorniveau moet de betrokken organisaties ook helpen om te communiceren over duurzaamheid en zo uiting te geven aan de vraag naar meer transparantie.

Budget

Voor de uitvoering van deze acties is een budget van 52.000 euro voorzien op de begroting 2010 BA, JE100 1211 en van 100.000 euro voorzien op de begroting 2011, BA JE100 1211 en 75.000 euro voorzien op BA JE 204 3300.

4.6.3. Van voorbeeld- naar voorloperfunctie: zelf pionieren

EEN INSPIRERENDE VOORBEELDFUNCTIE VANUIT DE OVERHEID.

Overheidsorganisaties houden zichzelf best een spiegel voor. Wat de overheid vraagt aan ondernemingen op vlak van maatschappelijke verantwoordelijkheid, moet de overheid ook zelf kunnen waarmaken.

In de strategie duurzame ontwikkeling vond de voorbeeldfunctie van de overheid rond diverse duurzaamheidsaspecten alvast een kader. Binnen de bevoegdheid sociale economie wordt dit maximaal onderschreven. Meer nog, het beleidsdomein WSE moet binnen de overheid een voorloper worden op vlak van aankoopbeleid, stakeholderbeleid en algemene strategie.

Realisaties

Het Vlaamse regeerakkoord 2009 – 2014 geeft aan het College van Ambtenaren-generaal (CAG) de opdracht om een meerjarenprogramma Slagkrachtige Overheid voor permanente efficiëntiewinst op te stellen en voor te leggen aan de regering. Binnen dit meerjarenprogramma focust een actielijn op het **duurzaam optreden van de overheid**.

Om de kloof tussen de theorie en praktijk van MVO te overbruggen, diende het departement WSE in het najaar 2009 een ESF-project in onder de titel **Bevorderen van duurzaam en transparant ondernemen in Vlaanderen**. Bij de uitvoering van het project zijn ook de Vlaamse werkgeversorganisaties UNIZO, VOKA en VERSO betrokken.

De doelstelling van dit project is om aan ondernemingen en organisaties instrumenten en methodieken aan te reiken om hun duurzaam engagement in de praktijk te zetten en er op een haalbare wijze over te communiceren. Ook voor de overheid wordt gezocht naar nuttige voorbeelden en instrumenten op het gebied van beleidsondersteuning om MVO aan te moedigen. Daarnaast wordt ook gekeken hoe de overheid zelf transparant kan communiceren over MVO. Onder andere Nederland, VK, Frankrijk, Scandinavië en Duitsland worden onder de loep genomen.

De eerste fase van het project betreft een studieopdracht die goede buitenlandse voorbeelden in kaart brengt. Deze opdracht startte in de zomer van 2010, de resultaten zijn bekend in het najaar 2010.

Beleidsopties

Fase 2 van het project **bevorderen van duurzaam en transparant ondernemen in Vlaanderen** start in januari 2011. Hierin zullen buitenlandse voorbeelden dienen als inspiratiebron via uitwisselingsmomenten. In december 2011 mondt dit uit in een rapport met voorstellen van implementatie in Vlaanderen.

De resultaten van dit project en de bevindingen uit de **MVO Masterclass** moet de overheid in staat stellen om invulling te geven aan duurzaamheid in haar werking en hierover te communiceren met haar stakeholders in 2012.

Budget

In 2011 is voor het *project bevorderen van duurzaam en transparant ondernemen in Vlaanderen* 147.083 euro voorzien waarvan 83.850 euro uit ESF en 63.233 euro uit het Vlaams Cofinancieringsfonds.

SOCIALE MEERWAARDEN ZICHTBAAR MAKEN IN AANKOPEN EN MIDDELENBEHEER.

Het hoeft geen betoog meer dat de overheid gezien haar jaarlijkse uitgaven kan wegen op de markt. Ruim 10 % van het BBP bestaat uit overheidsinkopen en aanbestedingen van diverse overheden. Tegen 2020 heeft de Vlaamse regering dan ook de ambitie om haar overheidsopdrachten 100% te verduurzamen.

Sociale meerwaarden van producten zijn, in tegenstelling tot ecologische, nog onderbelicht. Onderzoek, ontwikkeling en sensibilisatie rond instrumenten en labels die sociale meerwaarden zichtbaar en meetbaar maken, moet dan ook gestimuleerd worden. De uitdaging hierbij is te komen tot een evenwicht tussen de sociale, ecologische en economische meerwaarden binnen duurzame productie en consumptie.

Realisaties

Het actieplan duurzame overheidsopdrachten is, onder coördinatie van de minister-president, in uitvoering. Conform de afspraken in dit plan werden met alle relevante beleidsdomeinen de contouren voor een leidraad vastgelegd die de publieke aankopers moet ondersteunen bij de integratie van sociale criteria binnen overheidsopdrachten. Daarnaast werden piloten voorbereid rond nieuwe vormen van sociale clausulering. Hierbij ligt de focus we op meer flexibele invullingen van de vroegere tewerkstellingsparagraaf en een meer geïntegreerde aanpak van sociale overwegingen binnen overheidsopdrachten. In 2010 konden zo binnen de sociale huisvestingssector in samenwerking met VMSW de nodige voorbereidingen voor opstart worden getroffen. Inmiddels zijn er vier pilootprojecten in opstart die op een vernieuwende manier sociaal verantwoord aankopen bevorderen

Beleidsopties

Via een overheidsopdracht worden in 2010 sociale criteria uit diverse labels en codes ontleed en samengebracht tot transparante criteria die integreerbaar zijn in overheidsopdrachten. Zo wordt het ook voor inkopers eenvoudiger om het ‘sociaal verantwoorde’ gehalte van een bepaald product of dienst te beoordelen.

De resultaten worden verspreid samen met de **leidraad sociale criteria**. Tegen ten laatste begin 2011 worden deze ter consultatie voorgelegd aan relevante stakeholders. Na verwerking van de opmerkingen wordt de leidraad on- en offline ter beschikking gesteld. In het licht hiervan worden de ontwikkelingen binnen de Europese Unie actief opgevolgd.

In 2011 start de administratie met de opmaak van een nieuw meerjarenactieplan duurzame overheidsopdrachten. Dit zet verder in op de integratie van sociale criteria en het aanmoedigen van meer en beter duurzaam ondernemen en ketenbeheer bij dienstverleners en leveranciers van de overheid.

In 2011 worden de eerste resultaten verwacht van de pilootprojecten op het terrein met diverse sociale huisvestingsmaatschappijen. Deze worden op hun merites beoordeeld en verdere toepassingen worden op basis daarvan bekeken.

Tot slot en uiteraard blijft innovatie in dit kader een belangrijk aandachtspunt. Echte **duurzame ketens van producten of diensten in kaart brengen** is niet evident, laat staan de controle ervan organiseren. De publieke sector koopt in grote hoeveelheden diverse producten waarvan de productieomstandigheden niet altijd sociaal rechtvaardig zijn. Het is natuurlijk onmogelijk om als publieke aankoper alles op het terrein te gaan controleren. Daarom is het nuttig, om samen met andere overheden waaronder de lokale een dialoog aan te knopen met deze ketens over de sociale problemen in sommige ervan. Onder externe begeleiding wordt in 2011 op basis van concrete bestekken en aankoopbehoeften een constructieve dialoog met betrokken sectoren aangegaan. Sociale duurzaamheid is bovendien geen vaste toestand die men bereikt maar een constante evolutie. Daarom wordt nagegaan hoe via diverse wegen, waaronder onze aankoopfunctie, sociaal verantwoorde ketens kunnen worden gestimuleerd.

Budget

Er is 42 000 euro voorzien op de begroting 2011, BA JE100 1211.

4.7. Noord Zuid

De beleidsnota voorziet ruimte om nieuwe initiatieven te nemen omtrent noord-zuid. In de vorige legislatuur werd één project opgestart en ondersteund in het kader van sociale economie binnen Zuid-Afrika.

Het project ‘social economy: community investment program on local economic development’ is gekoppeld aan het door VAIS ondersteunde voedselzekerheidsprogramma. Er wordt ingezet op het versterken van bestaande coöperaties en de ondersteuning van werkzoekenden met als doel hun (zelf)tewerkstelling te verduurzamen. Hierbij wordt gemikt op een sterke samenwerking met lokale en provinciale overheden in Kwazulu Natal, vormgegeven in een uitgebreid afsprakenkader.

Dit project eindigt volgend jaar en krijgt tot nog toe van alle betrokkenen een positieve beoordeling. Daarnaast krijgt dit project weerklank binnen de Zuid-Afrikaanse overheid en de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO), die hierin een voorbeeld van toekomstig beleid rond sociale economie zien. Vooral de koppeling tussen inschakeling van kansengroepen, versterken van economische activiteiten met sociaal oogmerk, en actieve koppeling aan maatschappelijke noden wordt als innovatie in de (Zuid-)Afrikaanse context gezien.

Sociale economie kan een relevante bijdrage leveren aan de millenniumdoelstellingen vanuit haar eigen beleids- en terreinexpertise. Er zijn, buiten de klassieke coöperatie, zeer weinig internationale modellen sociale economie beschikbaar als oplossing voor marktfalen en beperkte ondernemingskredieten. Het Vlaamse beleid kan zeker relevante goede praktijken en modellen aandragen.

Het verdient aanbeveling om, gezien de beperkte beschikbare middelen, een kader uit te tekenen rond ontwikkelingssamenwerking binnen sociale economie beleid. Hierdoor kunnen we in de loop van de legislatuur gerichte beslissingen nemen. Ik treed hiervoor in overleg met Minister-President Peeters.

5. ARMOEDE

Sociale economie biedt niet alleen de mogelijkheid van werk op maat van mensen in armoede, ook in de uitbouw van haar dienstverlening zoekt zij naar antwoorden op de noden van mensen in armoede. Enkele voorbeelden hiervan zijn kringwinkels, sociale restaurants, energiesnoeiers en buurtgerichte kinderopvang. Het spreekt dan ook voor zich dat bij alle hervormingen en bijstellingen, er aandacht is voor de mensen in armoede als specifieke stakeholder. Hierbij zal beroep gedaan worden op de aanwezige overlegplatformen en expertise op het terrein.

Concreet werd via het uitbreidingsbeleid de kans geboden om ook voor mensen in armoede werkgelegenheid te creëren in de sociale werkplaatsen en lokale diensteneconomie

Het project Teams voor Advies en Ondersteuning (TAO) van vzw De Link werd ondersteund. Hierin helpen vormingswerkers en ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting organisaties en particulieren met concrete plannen om mensen in armoede te helpen en te ondersteunen.

De experimenten en structurele arbeidszorg binnen Werk en Sociale Economie zijn voornamelijk toegewezen om mensen die niet passen binnen betaalde arbeid kansen te geven tot maatschappelijke integratie via arbeidsmatige activiteiten. Vaak zijn het mensen in armoede.

6. INSPECTIE

Een performant beleid op vlak van Werk en Sociale Economie vraagt ook een efficiënt en kwaliteitsvol handhavingsbeleid. In het Meerbanenplan van 2006 werd beslist om Inspectie Werk en Sociale Economie te versterken, ondermeer om het toezicht op allerhande subsidie- en premiestelsels zowel inhoudelijk als financieel grondiger te kunnen voeren. Met betrekking tot sociale economie werd een dubbele doelstelling geformuleerd: enerzijds de verdere opbouw van kennis over de te controleren materies en anderzijds de verdere stijging van het aantal controles.

6.1. Aantal controles

Het aantal controles van Inspectie WSE in de sector van de sociale economie steeg van 49 in 2007 tot 151 in 2008 en 195 in 2009. De doelstelling voor 2010 is 220 controles. Dit gaat om controles in de beschutte werkplaatsen, sociale werkplaatsen, meerwaardeneconomie (invoeg) en lokale diensteneconomie.

6.2. Kennisopbouw

Bijzondere aandacht ging naar kennisopbouw van de controles in de beschutte werkplaatsen. Daarbij werd het toezicht op de naleving van de kwaliteitsvereisten en erkenningsvoorwaarden, alsook op de aangifte van prestaties verder verfijnd. In samenwerking met VLAB werd tevens een informatieronde bij de beschutte werkplaatsen in de vijf Vlaamse provincies georganiseerd. Dat zorgde voor een bijkomende informatie-uitwisseling en oplijsting van aandachtspunten.

Daarnaast werd ook aandacht besteed aan nieuwe materies zoals de lokale diensteneconomie. Eind 2006 trad het LDE-decreet in werking en halverwege 2008 waren er al ruim 100 projecten goedgekeurd. In 2009 voerde Inspectie WSE een eerste controleronde uit bij een 50-tal projecten. Op basis daarvan werd een nota opgesteld met concrete vaststellingen en tendensen, met het oog op beleidsondersteuning en -evaluatie.

6.3. Elektronisch inspectiedossier

In 2009 werd het elektronisch inspectiedossier gelanceerd binnen Inspectie WSE. Daarbij wordt het volledig verloop van een inspectiedossier gedigitaliseerd, en worden rechtstreekse linken gelegd met externe databanken. De eerste in het systeem ingebrachte controlemateries waren sociale economie en migratie (tewerkstelling buitenlandse werknemers). Het systeem maakt het ook mogelijk om nog gedetailleerder te rapporteren over vaststellingen op het terrein. Ook dit zal verder bijdragen tot een efficiënte en kwaliteitsvolle beleidsondersteuning en -evaluatie.

6.4. Risicoanalyse

Het bepalen van te controleren materies en het aanduiden van prioriteiten binnen sectoren vereist een gedegen risicoanalyse. Inspectie WSE werkte de afgelopen jaren aan een theoretisch model op basis van een universitaire studie. We willen in 2011 een eerste insteek naar concrete streefcijfers realiseren voor de materies sociale economie en migratie.

Freya VAN DEN BOSSCHE,

Vlaams minister van Energie, Wonen, Steden en Sociale Economie

Bijlage 1: REGELGEVINGSAGENDA

Titel van het initiatief (op basis van de lijsten)	Betrokken regelgeving	Eventuele wettelijke deadline	Korte samenvatting van de beleidsdoelstellingen	Te doorlopen fases en timing	Vereenvoudiging?	Wordt een RIA opgesteld?	Contactpersonen
Decreet Maatwerken	- <u>14/07/1998 - Decreet inzake sociale werkplaatsen</u> - <u>23/12/2005 - Decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2006</u> - <u>08/12/2000 - Decreet houdende diverse bepalingen</u>	Geen	De vereenvoudiging en afstemming van de tewerkstellingsmaatregel en sociale economie binnen een normaal economische context en de uitwerking van een kader begeleiding in functie van doorstroom. De bestaande regelgeving wordt vereenvoudigd en geïntegreerd in één nieuw regelgevend kader.	Principiële goedkeuring VR 2011	ja	ja	Juridische dienst + team SE, MVO en jobcreatie WSE
Decreet tot wijziging van het Decreet houdende de lokale diensteneconomie	- <u>22/12/2006 - Decreet houdende de lokale diensteneconomie</u>	Geen	De optimalisering van de regelgeving lokale diensteneconomie	Principiële goedkeuring VR 2011	ja	ja	Juridische dienst + team SE, MVO en jobcreatie WSE
Decreet ondersteuning van de Sociale Economie	- <u>08/12/2000 - Decreet houdende diverse bepalingen</u>	Geen	De afstemming en vereenvoudiging van de verschillende ondersteuningsinstrumenten voor organisaties in de sociale economie op	Principiële goedkeuring VR 2011	ja	ja	Juridische dienst + team SE, MVO en jobcreatie WSE

BVR tot uitvoering van het decreet houdende de ondersteuning van de Sociale Economie	<p>- 08/09/2000 - <u>Besluit van de Vlaamse Regering houdende een impuls- en ondersteuningsprogramma van de meerwaardeneconomie</u></p> <p>- 23/11/1994 - <u>Besluit van de Vlaamse Regering tot regeling van de toekenning van een waarborg aan financiers die actief zijn in de sector van de sociale economie</u></p> <p>- 19/07/2007 - <u>Besluit van de Vlaamse Regering houdende regeling van het Fonds ter Bevordering van de Sociale Economie in Vlaanderen</u></p> <p>- 06.07.1994 <u>Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de totale investeringssubsidie en de bouwtechnische normen voor de voorzieningen voor de sociale integratie van personen met een handicap</u></p>	Geen	basis van het bestaande aanbod in andere beleidsdomeinen en de noden van de organisaties idem	Definitieve goedkeuring VR 2011 en 2012	ja	Ja	Juridische dienst + team SE, en MVO jobcreatie Dep WSE
--	---	------	--	---	----	----	--

Bijlage 2: Wijze waarop gevolg werd gegeven aan de resoluties en moties van het Vlaams Parlement

Stuk 214 (2009-2010) – Nr.6
Ingediend op 31 maart 2010 (2009-2010)

Met redenen omklede motie betreffende de beleidsnota Sociale Economie 2009-2014 van mevrouw Güler Turan, de heren Koen Van den Heuvel, Matthias Diependaele en Bart Van Malderen, de dames Sonja Claes en Helga Stevens en de heer Jan Laurys

In de beleidsbrief gaat de minister op de motie in door:

- 1° Binnen de budgettaire mogelijkheden een groeipad te voorzien voor de sociale economie en hierin aandacht te hebben voor doorstroom;
- 2° Bij de uitwerking van het regelgevend kader oog te hebben voor de zwakste doelgroepen en verdringing te vermijden;
- 3° Bij de uitwerking van het regelgevend kader te waken over de afstemming met de verschillende werkgelegenheidsstatuten op Vlaams en federaal niveau;
- 4° Zich te engageren om bestaande klaverbladen te optimaliseren en indien nodig structureel te verankeren in overleg met de bevoegde ministers.
- 5° Bij de ontwikkeling van de nieuwe ondersteuningsstructuur, de complementariteit met het economisch instrumentarium voor ogen te houden en waar nodig in overleg te gaan met de bevoegde minister om bepaalde maatregelen ook toegankelijk te maken voor de sociale economie;
- 6° In de ambities op vlak van innovatie te focussen op maatschappelijke uitdagingen.